This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at http://books.google.com/

Digitized by Google

EST. 86
TAB. 2
NÚM. 13

Digitized by Google

Libellus de Epidemia, quam uulgo morbum Gallicum uocant.

Digitized by Google

Nicolai Leoniceni uincentini in librum de epidemia,quã itali morbum gallicum uocant,ad illuſtrem uirum Ioãnem Frãciſcum mirandulenſem, Concordiæ comitem,præfatio.

HAbitã nuper Ferrariæ de morbo,quẽ gallicum uocant,diſputatiõem,atque à me poſtmodum mãdatã litteris,cui magis quã tibi Ioãnes Franciſce mirãdulẽſis dedicauerim,qui cum ſupioribus diebus Ferrariæ adeſſes,atque ante diem ad eandem diſputationem conſtitutum,tibi ex cauſis urgentibus eſſet diſcedendum,non parum dolere mihi uiſus es,ꝙ eidem diſputationi nõ poſſes intereſſe,neq; diſſimulanter tuliſti gratiſſimam rem me tibi facturum,ſi quæ non potuiſſes præſens accipere,haberes abſens ex meis litteris,uel potius uolumine ad id dedicato legendi facultatem. Et quoniam non te latebat magnæ cõtentionis diſputationes a medicis atque philoſophis pertractatas non ueritatis inuentione,ſed iurgiis,atque clamoribus plerunque terminari,illud inſuper a me expectare uidebaris,ut nõ ſolum quæ nam inter diſputantes opinio tandem eſſet pro uera recepta tibi ſignificarem,ſed mei quoque iudicii calculum inter ambigentes ſententias manifeſtarem. Quid plura?ego qui tibi propter tua eximia in me beneficia omnia debeo,pollicitus ſum facturum me,quod optabas,arduum quidẽ opus,ac penè temerarium,niſi ipſum excuſaret obſequium. Ecce igitur iam tibi fidẽ promiſſam exoluo quanto tardius,quã tu forte cupiebas,tanto maiore cum fœnore.nõ ſolum enim eam,quæ præcipue defẽdebatur Ferrariæ opinionẽ,ſed quaſcunque alibi plurimum uigere intellexi,conatus ſum pro mei ingenii imbecillitate cõfutare,meãq; poſtremo loco,exemplis,rationibus,ac nobiliſſimorum medicorum auctoritatibus confirmare. Multa præterea Auicẽnæ dicta,quæ ad propoſitam contemplationem pertinebãt,duximus in controuerſiam. Quare qui hæc lecturi ſunt quæſo boni cõſulant,neque me propterea impudentem,aut

inſolentem iudicent, qui auſim magni nominis auctores inceſ
ſere. Facimus hoc multorum ueterum, ac præcipue Ariſtotelis
ſummi philoſophi exemplo, qui tanti fecit ueritatem, ut pro
ea aſſerenda ſcripſerit etiam contra præceptorem. neque uero
hanc apud te præfamur ueniam, qui hoc meum circa antiquo
rum ſcripta examinanda ſtudium, adeo nõ improbas, ut in eã,
quã nuper Ferrariæ habuimus de litteris confabulatiõe, mirari
te mihi dixeris, ꝙ in illo, quem ſuperioribus annis edidi de me
dicorum erroribus libro, Plinium tam leuiter perſtrinxiſſem. in
cuius auctoris libris tu multo plures, quàm qui a me fuere no-
tati errores animaduertiſſes. Dicimus iſta malignis, atque impu
dentibus, quorum alii ea etiam, quæ tacite probant, quia tamẽ
ipſi non ſcripſerunt, aut inuenerunt liuore ducti aperte calu-
mniãtur, alii uero more pecudum alienis ſemper ueſtigiis inſi
ſtentium, nihil ſuo, omnia aliorum iudicio tribuunt. & ſi cui ſe
ſemel auctori addixere, eius auctoritatem ſine ratione rationẽ
eſſe arbitrantur. Vtcunque tamen hi de noſtris ſcriptis iudica-
uerint, quãto minorem apud ipſos gratiam ſumus habituri, tã
to maiorem apud probos, ac doctos ſperamus cõſequi, apud
te præſertim, qui Ioãnis Pici patrui tui per omnium gradus uir
tutum ueſtigia imitaris, quiq; eam, quæ in eius intẽpeſtiua mor
te facta eſt litterarum, atque omnium bonarum artium iacturã,
ita reſarcis, ut ad te reſpicientes uirgilianum illud omnes uno
ore pronuncient.

Vno auulſo, non deficit alter
Aureus, & ſimili frondeſcit uirga metallo.

Tibi itaque, & paucis cecinimus, uobis placuiſſe contenti, reli-
quorum autem uel inuidorum uel imperitorum iudicia con-
temnentes.

De Epidemia, quam Itali morbum gallicū, Galli uero Neapolitanum uocant, Nicolai Leoniceni Vincentini liber.

n

Ouos Italiæ aduenifſe morbos prioribus ſæculis ignoratos antiqua ætas credidit. ſiquidē Plinius uir eruditiſſimus nó modo Italiæ, ſed uniuerſæ feré Europæ lichenas ante Claudii principatum incognitos fuiſſe teſtatur uigeſimo ſexto de hiſtoria naturali libro. Ego uero de aliis Europæ partibus non planè habeo ſtatutum quid ſentiam. Illud pro certo affirmare auſim, multis ante, quàm Claudius īperaret annis lichenas fuiſſe græcis familiares. quando Hippocrates auctor græcus uetuſtiſſimus cum multis aliis in locis, tum præſertim in tertia particula Aphoriſmoꝝ, in morboꝝ æſtiuoꝝ mentione lichenem cómeminit, ut mihi magis fiat ueriſimile uexaſſe id malum etiam Italiam, quamuis forte longo temporum interuallo ante Claudium, ſed nondum romano imperio ad exteras nationes propagato, atque ideo minus a græcis medicis Roma frequentata, defuiſſe eidem morbo nomenclatores. idcirco donec ſine nomine perſtitit, fuiſſe iterim obſcuriorem, ſicuti poſtea Claudio imperante iam græcis artibus, ac præcipue medicina uigēte in ciuitate lichenas, atque mentagram uocitantes, fecere illuſtriorem. Simile quoddam noſtro hoc æuo accidit, iam enim inſolitæ naturæ morbus Italiā, & multas alias regiones inuaſit. Puſtulæ ſunt a partibus obſcœnis incipientes, mox totum corpus, atque ipſam præcipue faciem occupantes, præter fœditatem, magnum inſuper cruciatum plerunque afferentes. Huic tamen morbo nondum noſtri temporis medici uerum nomē impoſuere, ſed uulgato nomine malum gallicum uocant, quaſi eius cótagio a gallis in italiam importato, aut eodem tempore & morbo ipſo & Gallorum armis Italia infeſtata. Nó defuere quidem, qui eundem cum illo putarint, quem priſci elephā

tiaſin nominarunt, ſicuti alii morbum Gallicum eſſe antiquis li-chenas, alii aſaphati, alii prunam, ſiue carbonem, alii ignem perſicum, ſiue ſacrum exiſtimarunt. Quæ quidem ambiguitas nominum, & de re ipſa quoque diſſenſio multos ſuſpicari fecit nouam hanc eſſe luem nũquam à ueteribus uiſam, atque ideo à nullo medico uel græco, uel arabe inter alia morborum genera tactam. Ego ſicuti neque illis aſſentior, qui uarias huic morbo indidere appellationes haud quaquam eius naturæ congruentes, ita ubi conſidero eadem natura præditos homines, ſub eodem cœlo natos, ſub eiſdem ſyderibus educatos, eiſdem etiam ſemper fuiſſe morbis obnoxios cogor exiſtimare, neque mihi poteſt in captum mentis peruenire natam hanc repente labem noſtram ita infeciſſe ætatem, ut nullam ſuperiorem. Quod ſi quis aliter quàm ego ſentiat quid tandem hoc eſſe dixerit aut quam deorum uindictam? nam ſi cauſæ naturales inſpiciantur, millies poſt mundi initia eædem extitere. Quare ſimilem morbum ex cauſis ſimilibus etiam ſuperioribus ætatibus contigiſſe parati ſumus oſtendere, ubi prius illorum opiniones, qui morbum Gallicum fuiſſe à priſcis elephantiaſin nominatum, ſiue quid aliud à noſtra opinione diuerſum credidere, confutauerimus. Sed ante, quam diſputationem ipſam aggrediamur, illud in primis admonendum eſt aliud morbi genus ſignificari uerbo elephantiaſis in libris arabum, aliud in libris græcorum. Raſis ſiquidem atque Auicenna elephantiaſin pro morbo accipiunt, in quo pedes, & crura ſupra modum intumeſcunt. Galenus, ac Paulus, omnéſque græci auctores in eodem uerbo morbum intelligunt, quem Auicenna, & medici iuniores lepram appellant. De primo uerbi elephantiaſis apud arabes ſignificato neminem ambigere arbitror, de ſecundo apud græcos uſitato longius eſt à nobis differendum, nam ſi oſtenſum fuerit, nihil aliud eſſe græcis elephantiaſin, quã morbum illum, quem uulgato nomine lepram uocamus, tunc id quoque probatum erit morbum Gallicum non eſſe elephantiaſin, quan-

Elephantiaſin aliter apud græcos aliter apud arabes capi.

Galenus & paulus

Digitized by Google

do & qui contrarium ſentiunt, morbum Gallicum plurimum à lepra diſtare concedunt, Vt igitur ad rem ipſam propius accedamus, elephantiaſin apud græcoſ, eſſe apud arabes, & iuniores medicos lepram ita demonſtratur. elephantiaſis auctore Paulo aeginita eſt cancer totum occupans corpus, unde idem paulus inquit. Si cancer unum tantum membrum infeſtans tamen ſecundum ſententiam Hippocratis inſanabilis eſt, quanto magis elephas, qui cancer quidam eſt uniuerſalis omnem curationem ſuperabit? Eandem ſententiam ſcribit libro quarto Auicenna his uerbis. Et cum cancer, qui eſt lepra membri unius ſit de illis, quibus nó eſt ſanatio, quid dicemus de lepra, quæ eſt cancer totius corporis, Idem dixerat Auicenna circa initia eius capitis, in quo agit de lepra ꝙ uidelicet lepra eſt ſicuti cancer communis toti corpori. Sed & eorũdem humorũ uicio generari elephantiaſin Paulus cenſet, & Auicenna lepram, & quemadmodum Paulus minus malam elephantiaſis ſpeciem ſtatuit, quæ ex quadam ueluti fæce ſanguinis ſupaſſata ortum habet, alteram, quæ à flaua bile æque retorrida fit, deteriorem. ſic & de duabus lepræ ſpeciebus, quarum altera itidem ex fæce ſanguinis, altera ex flaua bile in atram propter aſſationem conuerſa generatur Auicenna decernit. Neque uero aliam Paulus elephantiaſi aliam lepræ Auicenna adhibet curationem. Neque etiam Galenus ſcribens de elephantiaſi ſecundo libro artis curatiuæ ad Glauconem minus, quam Paulus cum Auicenna ſcribente de lepra concordat, immo uero omnia illa Auicennæ uerba, quod lepra multiplicatur in Alexandria propter caliditatem aeris, & malitiam cibi, & eius eſſentiam ex genere piſcium & carne ſalita, & carne groſſa, & carnibus aſinorum, & lentibus. (liceat enim mihi ipſius Auicénæ uerba, quáuis barbare ſcripta, maioris tamen fidei gratia referre) omnia inquam hæc Auicennæ uerba ſunt ex Galeno de elephantiaſi eo, quo nuper diximus libro loquente tranſlata. Quid quod niſi Galenus per elephantiaſim morbum, quem diximus intellexerit, illud ſeque

Auicéna

tur abſurdum Galenum medicorũ facile principẽ, qui tot de me dicina uolumina tam accurate, tam copioſe conſcripſit, nullã de eo morbo, qui reliquos omnes magnitudine ſuperat, quẽ nos uulgo lepram appellamus in ſuis libris feciſſe mẽtionem. Galeni autem libros intelligo, quos idem auctor in propria lin gua ſcriptos reliquit, nam in his, quos uel ex græca, uel ex arabi ca lingua tranſlatos habemus, plurima eſt in hoc uerbo lepra ambiguitas, quoniam aliquãdo tranſlator ubi elephantiaſin in græco Galeni Codice ſcriptũ inuenit leprã ẽ interpretatus, ubi uero leprã, nihil imutauit. ſed eodẽ uſus eſt uerbo, cum tamen apud græcos auctores alius morbus ſit lepra, alius elephãtiaſis. Lepra enim (ut inquit Galenus in libro de tumoribus cõtra na turã) paſſio ſolius cutis eſt, qđ de elephantiaſi dici nõ põt, cũ in eo morbo, qui ἐλεφαντίασις a græcis noĩatur, nõ mõ cutis, ſed carnes etiã, atq; oſſa, ut Celſus quoque teſtatur, plerunq; uitiẽ tur. Quod ſi quis pertinaciter tueri uelit eundẽ eſſe morbum quem græci λέπραν, atque arabes itidẽ nominent, uideat quid ipſum concedere oporteat, hoc. ſ. eſum uiperarum, quo nul lum eſſe præſtantius remedium aduerſus lepram medici oẽs uno ore conſentiunt, quódque inter nobilia medicamẽta con tra lepram Auicenna numerat non modo non ſanare id ma lum, ſed inſuper generare. Galenus enim libro undecimo de ſimplici medicina duorum meminit elephantiaſi morbo labo rãtium, qui ex eſu carnium uiperinarum in lepram inciderunt, quare neceſſarium eſt dicere alium eſſe morbum, qui a Gale no, & cæteris græcis λέπρα uocetur, alium qui ab Auicenna, ac medicis iunioribus eodem nomine nuncupetur. Quid le pra nomen ſignificet apud arabes, & medicos iuniores, qui ara bum doctrinam magna ex parte ſequuntur, nemo niſi hebes, atque omnino obtuſus ignorat, quid uero apud græcos, ſiue latinos ueteres græcos imitantes multi etiam neſciunt eruditi. unde data eſt errori occaſio, ut diuerſarum linguarum ſignifica ta diſtinguere neſcientes, uel elephãtiaſin nõ eẽ leprã, de q̃ ſcri-

Leprã aliud ſignificare apud græcos aliud apud medicos iuniores

bit Auicẽna, uel nõ ſimpliciter leprã, ſed quãdã lepræ ſpẽm exiſtimauerint. Nos uero elephãtiaſin idẽ eẽ, q̃d lepra, de qua agit Auicẽna, atq; ab altero morbo diuerſã, quẽ Galẽus λέπραν nomiat, exiſtimamus. idq; uidemur multis rõnibus ex ipſius morbi ſũptis eẽntia demõſtraſſe. Age uero ẽt ex ui nominũ, quibus idẽ morbus nũcupatur, argumẽtemur, neq;.n. tãtũ elephãtiaſis, ſed præterea σατυρίασις apud græcos nomiatur, licet uerbũ ſatyriaſis pro priapiſmo quandoq; apud eoſdẽ græcos accipiatur. Nomen autem elephantiaſis tractum eſt a ſimilitudine elephantis. quoniam (ut inquit Galenus ſexto de cauſis accidentium) qui hoc morbo laborant, carnem habent nigram & tuberibus plenam, qualis eſt cutis elephantum. Nonnulli elephantiaſin ob morbi magnitudinẽ, qui nulli ferè remedio ſuccumbit, dictam exiſtimant. Quidam ob id quod ſicut elephas præ cæteris animalibus diutiſſime uiuit, ita humoribus longiſſimus eſt, quæ quidem omnes proprietates nulli alii morbo magis conueniunt, quam illi, quem nos uulgo lepram nominamus. Sed & σατυρίασις idẽ morbus a græcis uocatur, quoniam eo affecti faciem ſimilem ſatyris habent. naſum ſimum. craſſa labra. aures leuigatas, ut ſcribit Galenus libro ſecundo de cauſis morborum, ac præterea alio libro qui de tumoribus contra naturam inſcribitur, quo etiam in loco aſpectu horribiles, & male olentes ſatyriaſim patientes oſtendit, quæ omnes notæ morbum illum, quem lepram uulgo dicimus minimo minus ante oculos ponunt. Quanquam uero efficacibus rationibus, tum ex morbi eſſentia, atque appellatione, tum etiam ex ſenſu ſumptis probauerimus, nihil aliud eſſe elephantiaſin apud grecos, quã morbum, quem arabes nominant lepram, ſiue quid aliud, quod ipſis lepram ſignificet. iidem tamen arabes, ut antea admonuimus, per elephantiaſin non eundem, quem græci morbum, ſed crurum potius, ac pedum tumorẽ immodicum intelligunt, quod facile eſt ipſis permittendum, quandoquidem, ut ſæpe Galenus præcipit non eſt de nomi-

Vnde tractum ſit nomen elephãtiaſis.

Satyriaſis

Digitized by Google

nibus a medicis litigandum, niſi iidem auctores non ſolum nomina, ſed res ipſas quoque confunderent, cum uideatur Auicenna libro tertio ubi agit de elephantiaſi ſumpta pro tumore pedum nonnulla dicere, quæ etiam Galenus de elephãtiaſi in eo accepta, quo græci capiũt ſignificatu libro ſiquidem qui de nigra cholera apud latinos inſcribitur Galenus inquit ex eodem fieri humore elephantiaſin, atque uarices, qui quidem humor primum rubidus apparet, deinde nigreſcit. Idem de ſua elephãtiaſi refert Auicẽna, & ſicuti Galenus, ac Paulus elephantiaſin ad rubidum colorem declinare minus malam arbitrantur, ita Auicenna ſubrubram elephantiaſin nigra cenſet eſſe incolumiorem. & quia Dioſcorides ſcribit cedream, hoc eſt gumi illud ex cedro arbore fluens, quod arabes uocãt alchitram, licet Simon Genuẽſis id uerbum arabicum picem liquidam latine interpretetur. quia inquam Dioſcorides auctor eſt cedream iuuare elephantiacos. ſi lingatur, aut inungatur, poſtmodum Auicenna de eodem remedio contra elephantiaſin, hoc eſt tumorem (ſic enim ipſe id uerbum accipit) crurum, uel pedum, ita ſcribit, dicitur ꝙ alchitran confert in uiſcatum, & linitum. Raſis. quoque, qui elephantiaſin in eodem, quo Auicenna accipit ſignificatu, nam & in Almanſore, & in diuiſionibus, ſeorſum de lepra, & ſeperatim de elephantiaſi tanquam de morbis differentibus tractat. idem tamen auctor libro duodecimo Continentis, in quo agit de crurum uitiis, quibus annumerat elephantem de uitio elephantis plurima ſcribit, quæ etiam Galenus uariis in locis de elephantiaſi, immo uero Raſis ipſe Galenum allegat in libro de cholera nigra ita ſcribentem. Vitium elephantis & uarices fiunt ex humore nigro, quod niſi fuerit cum eis caliditas, non erunt intenſæ maliciæ, ex uehementi quoque declinatione ad choleram nigram puram fit uitium elephantis. Similem fere ſententiam, ut antea ex parte notauimus, ſcripſit Auicenna libro tertio capite illo, quo una de elephantiaſi, ac de uaricibus agit, qui quidem Aui-

Cõfuſio arabum i morbo qui elephãtiaſis nominatur.

Auicẽna

Cedrea.

Simonẽ male alchitram picem liquidam interpretati.

Raſis

Digitized by Google

cenna partim Galenum, partim Raſim in eodem capite uidetur imitatus. Multa autem remedia, quæ græci tradunt contra elephantiaſin pro lepra ſumptam ſcribit Raſis libro, quem diximus contra uitium elephantis, ubi de pedum, aut crurum uitiis tantum differit, ueluti ex Galeni auctoritate plantaginem, quam etiam Celſus ad elephantiaſi præcipue commendat. Ex Dioſcoridis itidem auctoritate ad uitium elephantis laudat Raſis fel hircinum, atque mentaſtrum. Longum eſſet, ſi multa alia uellem enarrare, quæ græci, atque arabes, quamuis de morbi eſſentia differentes, de elephantiaſi tamen ſimiliter tradiderunt. Quod ſi quis forte tam Auicennam, quam etiam Raſim ea ratione tueatur, quod crurum pedum ue tumorem, quem elephantiaſin nominarunt, non lepram, ſed tantum lepræ principium iudicauerint, atque ideo diuerſis nominibus, alio ſcilicet lepram, alio lepræ principium nũcupare uoluerint, ut morbi in ſua tempora diuiſionem non improbamus, ita illos duas eiuſdem morbi partes non debuiſſe diuerſas facere ſpecies, uel etiam genera omnino contendimus, quod maxime feciſſe uidetur Auicenna, qui de elephantiaſi libro tertio, de lepra uero ægit in quarto, tanto ſcilicet interuallo, ut uideatur elephantiaſin diſtinctum omnino genus a lepra putauiſſe, cum præſertim idem Auicenna elephantiaſin non uti Galenus inter figuræ morbos, ſed quantitatis potius libro primo collocarunt. Et hæc quidem de prima opinione longius forte, quam decuit, quia tamen eſt in ipſa præcipue Ferrariæ diſputatum nos hoc in loco abundantius differuimus.

Celſus

Auicennã ponere elephantiaſim inter morbos quantitatis, Galenũ, uero, Figuræ.

iAm ad alteram opinionem, quæ morbum Gallicum eſſe lichenas aſſerit cõfutandam ueniamus. Hanc opinionem eſſe falſam ita colligitur. Lichen eſt morbus ille, qui latine dicitur impetigo, uulgo autem uolatica. Morbus Gallicus nõ ẽ ĩpetigo ſiue uolatica, igitur morbꝰ gallicus nõ ẽ lichẽ. Quod morbus gallicus nõ ſit ĩpetigo, ſiue uolatica, q̃ fuit noſtri ſyllogiſmi minor propoſitio, tam imperiti, q̃

λειχῆνα apud græcos eſſe morbũ, qui à latinis ĩpetigo nominatur. uulgo autẽ uolatica dicitur.

Caſſius fœlix

etiam periti ipſo ſenſu monſtrante nouerũt. Quare id ſolũ oſtẽdere oportet, qđ malũ græci λειχῆνας uocãt, nos latio uocabulo ĩpetiginẽ noĩare, & qđ docti ĩpetiginẽ, uulgus uolaticã nũcupare. Qui uero poſſumus melius iſta probare, q̃ Caſſii fœlicis auctoritate: cuius auctoris hæc ſunt, q̃ à Simone Genuẽſi allegãtur, uerba. Impetigo græci λειχῆνας dicũt, latini zernas, naſcũtur ex melãcholico humore, rotũdo ſchemate, ĩ ſupficie cutis cũ ĩgenti pruritu: quis non uideat his uerbis morbũ, quẽ uulgato noĩe uolaticam uocitamus deſignari? Plures quoq; medici iuniores, in quorum numero Nicolus eſt, atque etiam Gentilis, ſiue quicunque is eſt, cuius expoſitiones in Fen ſeptimam libri quarti Auicennæ habentur impreſſæ, ſentire uidentur impetiginẽ eſſe uolaticam, & allegant alios idem ſentientes, quãuis uideatur Raſis uigeſimo quinto Continentis putauiſſe impetiginem eſſe tineam ſiccam, de qua opinione poſtea dicetur. Eundem uero morbum eſſe apud latinos impetiginem qui ſit λειχὴν apud græcos præter Caſſii fœlicis auctoritatẽ, etiã ratõe probatur. Quæ.n.remedia Galenus, & Paulus, omnẽſq; græci auctores contra lichenas notauere, eadem ferè contra impetiginem a Quinto Serenio. Raſi. atq; Auicẽna ſcribũtur, neque hi arabes auctores aliter generari impetiginem, quam græci lichenas docuerunt. Sunt autem lichenes, & lepra (ſi lepram eo modo, quo ante a græcis capi docuimus, intelligamus) ſolius cutis paſſiones. Peior tamen eſt lepra, quam lichenes. nã (ut Paulus, & Galenus) teſtantur) lichenes ſi diu perſeuerauerint, tãdem in lepram conuertuntur. maior enim eſt cutis fœditas, & deſquamatio in lepra, q̃ in lichenibus. Tanta tamen habent lichenes, & lepra naturæ cognationem, ut credere poſſim hos duos morbos apud diuerſos auctores inuicem nomina mutuari. nam quæ de impetigie ſcribit Celſus, ea potius lepræ cõueniunt. Videtur.n.idem Celſus ſicuti lepram, impetiginẽ, ita lichenas, papulas latine nominaſſe. quod ex quãplurimis, quæ alii de lichenibus, ipſe de papulis rettulit, colligere poſſumus.

Quemadmodum.n.a Caſſio fœlice ſcribitur,lichenas naſci ro tundo ſchemate.i.figura in ſupficie cutis cum ingenti pruritu, & aſperitate,atque ubi id malum ſerpere cœperit,ſerpiginem dici,ita & Celſus ait alterum papularum genus p minimas puſtulas cutim exaſperare.rodere.& eandem ſerpere,atque ut id uitium rotundum incipit,ita in orbē procedere,& quod græci dicunt ex lichenibus diuturnis fieri leprā,Celſus de quadā ſpecie papularum idem pronunciat,ꝙ niſi cito auferatur ī impetiginem uertitur,& ſicuti græci quoſdam lichenas ἀγρίους ideſt feros nominãt:eodē modo Celſus alteram papularꝫ ſpeciem ἀγρίαν ideſt feram ab eiſdem græcis appellari teſtatur. Deniq; quod leui papulæ Celſus remedium præcipit,ut ſcilicet ieiuna ſaliua quotidie defricetur,idem graeci adhibent lichenibus puerorum,qui quidem curationis modus argumēto eſſe poteſt lichenas eſſe morbum,quem uulgo uolaticam nominamus,aduerſus quam noſtro quoque tempore mulierculæ circa puerorum mala ſananda præcipue ſollicitæ nullam magis præſentaneam nouere medicinam,quām ieiunam ſaliuam.Sed & eodem Celſo auctore maior papula murali herba commodiſſime tollitur,quam quidem herbam græci,ut Celſus quoq; libro.iii.teſtatur παρθένιον,& περδίκιον nominãt, latini uero,quia in parietinis naſcitur alio nomine parietariam appellant.uulgus ob eum,quem in uaſis uitreis abſtergēdis exhibet uſum,uitriolum.ut minus mirandum ſit hanc ipſam herbam lichenas ſua ui abſterſoria ſanare.Eſt tamen & altera herba ipſa quoq; in muris,ſed maxime ſaxis humectis proueniens a ſimili ui,effectuq; λειχὴν a græcis nominata quam noſtri temporis medici neſcio qua ducti ratione,uel uſu hepaticam uocitarunt,neque enim uſquam apud celebrem auctorem,uel græcum,uel arabem legitur lichenem herbam hepati utilem eſſe, unde præ cæteris hepatica dici meruerit.Quod uero Pādectarius ſcripſit ex Serapionis,atq; Galeni(ut uidetur)auctoritate, ualere hanc herbam contra ſplenis,atque hepatis obſtructio-

Herba muralis,& altera eiuſdem effectus quæ a gæcis λειχὴν appellatur

Pādectarius hoc loco ī probatur.

nes,& contra omnem hepatis ægritudinem,hi quidem licheniſ effectus neque a Galeno,neq; a Serapione uſquã ſcripti leguntur.ſi uero Pandectarius illos ex ſua protulit opinione,minus illi hac in parte credẽdum,quoniam hanc ipſam herbam, quam græci λειχῆνα uocant tanta nominum confuſione obſcurabit,ut quæ tandem herba ſit,neq; alii ex uerbis eius ſcire liquido poſſint,neq; ipſe ſciuiſſe uideatur,cum enim de licena, ſiue lichene egiſſet ĩ littera.a.ubi eam arabice ainec,latine muſcum,uel uſne uocari docet,poſtmodum in ſequenti fere capite agẽs de eadẽ herba lichene,licet uideatur non animaduertere,eam arabice azemalſaret inquit appellari,latine uero hepaticam.Eãdem uero eſſe hanc ipſam hepaticam cum ea,quam græci λειχῆνα nominant,indicant illæ,quæ Azemalſaret,ſiue (ut Pandectarius interpretatur)hepaticæ a Serapione ex Galeni,ac Dioſcoridis auctoritate tribuuntur,ſunt enim quas iidẽ auctores in ſuis de ſimplici medicina libris licheni herbæ ſubſcripſere,Neque uero contentus Pandectarius ex una herba feciſſe duas,poſtmodum in littera.l.eandem herbam tergeminauit,De lichene ſiquidem ſub proprio uocabulo egit,& limum terræ latine uocauit.Iudicent ergo legentes quanta ſit homini fides habenda, qui herbam eandem, modo muſcum, modo hepaticam, modo limum terræ latine nominat,non ſolum uaria nomina,ſed rem quoque, quæ tamen una erat,diuerſas opinatus. Quod ſi quis lichenem herbam prodeſſe hepati ea ratione contendat,quoniam de ipſa ſcribit Serapio ex Dioſcoridis auctoritae ꝙ ictericis confert.morbus autem,qui icterus nominatur plurimum hepatis uitio oriatur, is etiam Dioſcoride docente diſcat non intra ſumptam ad uitium ipſum tollendum,ſed extra adhibitam potius ad colorem ſcilicet naturalem ictericis reſtituendum herbam lichenem a medicis peritioribus cõmendari,quod uerba ipſa Dioſcoridis aperte demonſtrant,neque enim cum melle confectam,atque comeſtam,ut uerba Serapionis male dioſcoridem

Errare Pandectarium

dioſcorides

Mala trãſlatio Serapionis,

iterpretãtis uidẽtur innuere,ſed cum melle illitã potius lichenẽ
iuuare ictericos idem Dioſcorides ſcribit. Non eſt autem a ra-
tione alienum hãc ipſam herbam, quæ (ut inquit Galenus) plu
rimum ualet abſtergẽdo, ſicuti lichenas ita alteram cutis in icte
ricis fœditatem delere: Sed poſtquam de uera hepatica hoc i
loco diſputatur, ſimilis error Gentilis medici noſtra quoq; æta
te celeberrimi haud quaquam eſt diſſimulandus, qui hanc
iuuandi Hepar prærogatiuam cuidam Herbæ in lictoribus
maris naſcentis, quam alii ſoldanam, alii per diminutionem
ſoldanellam nominant in quodam conſilio tribuit, in quo
etiam herbam a pluribus ſoldanam uocatam ſcribit cachilem
ab arabibus nominari, de qua itidem cachile refert Serapio ex
Iſaac Ebenaram auctoritate, ꝙ debilitati hepatis confert. Sed
quod tãti uiri pace dicere liceat, fallitur ſua opinione Gentilis.
neque.n. herba uulgo ſoldana, ſeu ſoldanella uocata eſt apud
arabes cachile: ſiquidem herba cachile folio naſturtii, uel uſne
deſcribitur a Serapione. Neutra autem ſimilitudo ſoldanae cõ
uenit, quam ſcimus habere folia hederae foliis ferè ſimilia, quæ
quantum a naſturtio, atque uſne diſcrepent, iudicẽt illi, qui ha-
ſce herbas aliquando oculis ſunt cõtemplati. Naſturtium qui-
dem cum ſit herba hortẽſis uulgo agriti nominata puto omni-
bus notam. Vſne autem (ut iquit Serapio) eſt herba cali. Simõ
uero de cali ita ſcribit. Cali eſt planta in littoribus maris naſcẽs
ſimilis uermiculari pinguis, & ſalſa. Ego hanc puto a græcis τηλέ-
φιον nominari, licet Auctor Pãdectarum antiphyllon pro te
lephio corrupte ſcripſerit, quo etiam ductus errore uſne facit
anthyllidis ſpeciem, cum tamẽ ãthyllis alia herba ſit a telephio,
uel uſne. Si qua uero herba ſit, ut ad propoſitum noſtrum re-
uertamur, quæ ob excellentem iuuandi hepar proprietatem
nomine hepatica debeat ĩſigniri, illa profecto eſt eupatorium,
quæ etiam inde apud græcos uidetur nominata, ꝙ bona ſit he
pati, quanq̃ Plinius ab Eupatore potius inuentore dictam exi
ſtimat, de hac enim ſcribit Galenus libro ſexto de ſimplici me

Error Genti lis q herbã uulgo ſoldanam uocatã putauit eſſe cachilẽ apđ Serapionẽ.

Naſturtium uulgo agriti

Vſnem eſſe herbã Cali. græce τηλέφιον dictã.

Error pãdectarii

Quænã ſit uera hepatica.

Galenus. libro. vi. đ ſimplici medicina, & libro đ antidotis.

dicina, ꝙ hepatis obſtructiones expurgat, atque inſuper hepar ipſum corroborat. In libro uero, qui de antidotis īſcribitur idē Galenus ita de eadem herba ait. Affectum hepar ſæpius herba eupatorium efficaciter iuuit, ſicuti mirabolanus lienem. Saxifraga autem, atque Betonica, renes. Non tamen quod & alibi monuimus ad hunc effectum ſumenda eſt herba illa uulgaris paſſim in foſſatis naſcens, quæ magno noſtræ ætatis errore pro uera eupatorio recipitur. neque enim illi hæ notæ conueniunt, quibus nobis ueram eupatorium Dioſcorides deſignauit. Quod ſiquis forte a me exigat, ut quæ nam ſit uera eupatorium aperiam, quod in priore libello de Plinii, ac medicorum erroribus inſcripto diſtuli manifeſtare, dicā tandem quid ſentiam. ſi prius illud, quod in eodem libello etiam antea oſtēdi, declarauero, ſemper fuiſſe aliquos in ueris medicinarum nominibus etiam prioris ſæculi errores, qui uſque ad noſtra tempora ſunt propagati. nam quia plures ſuperiore quoque ætate imperiti, colore decepti, metallum id, quod peritiores Cinabarim nominarunt, eſſe draconis ſanguinem crediderunt, atque ideo non cinabarim, ſed potius draconis ſanguinem idem metallum nuncuparunt, nos quoque priſcam ſeruantes conſuetudinem ita uocamus. idem in herba eupatorio contigit. hanc enim multi ueteres, quos Dioſcorides notat, putarunt eſſe ueram argemonium, cum tamē hæc ſit ab eupatorio diuerſa, qui error ad nos etiam permanauit. herba enim, quæ eſt uera eupatorium á pluribus creditur eſſe Argemonium, atque ideo corrupto uocabulo paſſim Agrimonia nominatur. Quam quidē rem miror á multis non fuiſſe animaduerſam, cum (ut alio ſcripſimus loco) herba eupatorium paſſim naſcatur, ſic uero á dioſcoride, & Plinio dioſcoridem imitante deſcribitur, ut penè ſub aſpectum poni uideatur. Hæc eſt Dioſcoridis in eadē herba Deſcriptio. Eupatorium herba eſt fruticoſa uirgam unam attollens rectam. lignoſam. tenuem. nigram. hirſutam. cubitalem. uel etiam maiorem, folia per interualla diuiſa in quinque maxi-

Argemonium corrupto uocabulo agrimnia

Deſcriptio eupatorii apud dioſcoridē, & quo

me partes, uel plures ſimilia foliis pentaphylli, uel canabis po-
tius, & ipſa quoque ſubnigra ſerratim inciſa per ambitū. Semen
uero medio cauli ad naſcitur ſub hirſutum uergens ad inferiora
ita ut exiccatum ueſtibus adhæreſcat, in qua quidem deſcriptio
ne ea herba pingitur, quam aliqui, ab illa adhæreſcendi natura,
quam fructui tribuit Dioſcorides lappulam nominarunt, nos
uulgo agrimoniam uocitamus. Sed & alia quæ in eupatorio de
ſcribuntur caulis. ſ. lignoſus, nigricans, hirſutus, cubitalis aliquan
do altitudis, folia ſimilia canabi, uel pentaphyllo ita herbæ uul-
go uocatæ agrimonia quadrant, ut hanc eſſe ueram eupatoriū
nemo niſi ab ortu naturæ cæcus non agnoſcat. unde etiam du-
plex ſeculi noſtri error deprēditur alter, ꝙ herbam a ueteribus
eupatorium nomīatam pro uera argemonio recipimus. Alter
ꝙ pro eupatorio herbam uulgarem, de qua nulla ſit a priſcis au
ctoribus mentio nulla nixi uel ratione uel auctoritate ad uſum
medicinæ frequenter adhibemus. Sed hæc quidem quāuis for
te à noſtro propoſito, qui morbum Gallicum potius, quā her-
bas intendimus explanare longe aliena, iuuandæ tamen morta
litatis gratia, quæ hactenus in ueris remediis dignoſcendis hallu
cinatur obiter ſint exarata. Iam ad propoſitum reuertamur, quo
probare intendebamus, quod malum græci λειχῆνας dicunt à
Celſo papulas nominari, ſicuti quod iidem græci λίπραν dicūt
à Celſo etiam impetiginem nuncupari, hoc enim poſſit uel ex
ipſorum morborum definitionibus demonſtrari, nam lichen
in libro, qui ὅροι ἰατρικοί, i. definitiones medicinales in-
ſcribitur ita definitur, ſiue liber ille Galeni fuerit ut titulus præſe
fert, ſiue alterius, non multum a Galeni placitis diſſentientis. Li
chen eſt aſperitas cutis cum magno pruritu. Lepra uero hoc pa
cto. Lepra eſt tranſmutatio cutis ad contrarium naturæ habitū
cum aſperitate, dolore, atq; pruritu & ſquamarum reſolutione,
& quandoque unam quandoque plures corporis partes depa
ſcitur. Celſus quoque tam in papulis, q̄ etiam in impetigine cu-
tim exaſperari innuit. Impetigini uero hoc proprium tribuit,

nomīne. eadem herba a noſtris uocetur manifeſtatio.

Morbum a græcis λειχῆνας dictū, a Celſo papulas nomīari.

Quid lichē & lepra.

ꝙ in ea ſquamulæ reſoluuntur, & hoc quidem fieri in qualibet impetigine, ſicuti etiam omnem eius ſpeciem oriri in pedibus, & manibus, atq; ungues quoque infeſtare idem Celſus teſtificatur, quod poſtremum dictum uel ipſum probare queat nihil aliud ſignificare impetiginem apud Celſum quã lepram, cũ nõ ſolum græci auctores, ſed Plinius quoq; auctor Romanus ungues leproſos ſæpiſſime nominat.

Quid auicẽna intelligat per impetiginẽ excorticatã, & non excorticatã.

Auicenna & ipſe impetiginẽ ita diuidens, quod alia ſit non excorticata, alia excorticata per impetiginem non excorticatam papulas apud Celſum, λειχῆνας uero apud græcos uidetur ſignificare ſicuti per impetiginẽ excorticatam id, quod Celſus uocat ſimpliciter impetiginem, græci uero λέπραν. Sunt autem hæc Auicennæ de impetigine excorticata uerba. Et de impetigine eſt excorticata propter uehementiam ſiccitatis, & multitudinem profunditatis, & eſt ſicuti albaras nigra, & ſicuti cortices. Eſt autem hic dubitatione dignum, cur Auicenna hoc in loco impetiginem excorticatam dixerit eſſe, ſicuti albaras nigram, qui tamen in alio capite ſuperiore albaras nigram ita definierat.

Albaras nigra.

Albaras nigra ẽ impetigo excorticatiua, & eſt ſcabioſitas accidens, aſpera, uehemens, & facit ſquamas ſicuti piſcium cum pruritu, & ẽ propter humorem melancholicum imbibẽtem de eo, quod eſt iuxta ea inhibitione fortiore, q̃ in colore imprimat tantum. hæc quidem Auicenna,

Impetigo excorticatiua.

eſt autem (ut dixi) dubitandum, ſi albaras nigra eſt impetigo excorticatiua, ut hoc in loco inquit Auicenna, quo pacto erit ſicuti albaras nigra, quemadmodum ſcribit inferius, quod. n. eſt ſicuti alterum, non idem uidtur eſſe. Nos uero hanc dubitationem ita ſoluimus. Græcos à quibus arabes omnia iſta acceperunt duo habere uocabula germanos morbos ſignificantia, lepram ſcilicet, & pſoram, atq; ideo hæ duæ paſſiones propter naturæ proximitatẽ a Paulo æginita ſimul deſcribuntur ĩ hãc ſñiam

Lepra & pſora.

Lepra, & pſora ſunt in ſuperficie cutis aſperitates cum pruritu, & reſolutione ex melãcholico humore ortum habentes, ſed lepra quidem cutem profundius depaſcitur in orbem proce-

Digitized by Google

dens,atq; in ea quædam ueluti ſquamulæ reſoluũtur. Pſora uero magis in ſummo cõſiſtit, uariiſq; modis figuratur, & furfuracea corpora abiicit. Lepra igitur apud Paulũ eſt ĩpetigo excorticatiua apud Auicẽnã, ſicuti ĩpetigo nõ excorticata apud eũdẽ auicẽnã ẽ λειχὴν apud græcos, ut ẽt ſupra mõſtrauimus. Albaras autẽ nĩgra ẽ Paulo æginitæ pſora, quã qdẽ albaras nigram Auicẽna ab ĩpetigine excorticatiua ſeperauit, cum loco quaſi differẽtiæ adiũxit, & eſt ſcabioſitas accidens, & reliqua, qđ uerbũ adiunctũ ĩdicio eſt tãtũ ĩportare Auicẽnæ albaras nigrã, quã tũ græcis auctoribus ψώραν, hoc.n. uerbũ arabes in ſua lingua baras ĩterpretãtur, quod patet ex uerbis Raſis, quæ libro.xxv. continentis capite illo, quo agit de paſſionibus unguium, in hũc modũ ſcripta legũtur. Dixit Galenus exptus ſum cãtharides, & inueni, ꝙ ſanãt unguiũ baras ſi de eis fiat illinitio cũ ceroto. Huius uero remedii ſufficiẽtẽ ſe habuiſſe experientiã ad ungues pſorã patiẽtes ſcribit Galenus libro undecimo de ſimplici medicina. Vt uero primũ noſtri inſtituti propoſitũ tãdẽ abſoluamus. Cum lepra, ac pſora ſolius ſint cutis affectus, ut ex earũ definitionibus cõſtat, ac ferè ſine dolore, in qbus ſquamulæ tãtũ, & cortices furfuri ſimiles emittũtur, nõ aũt puſtulæ eminẽtiores quoddã ueluti uirus ſtillantes quãtæ, ac quales in morbo Gallico apparẽt excitentur morbum gallicum non eſſe lichenas, ſi etiam lichenes cum lepra, ut apud Auicennam, atq; ipſum forte Plinium confundantur tã ratione, quã ſenſu ipſo adſtipulãte demonſtratur. Raſis lepra & pſora ſolius cutis paſſiões.

P Oſtquam ſatis (ut apparet) probauimus morbũ Gallicum non eſſe lichenas, ſiue impetiginem, magnam etiam eius opinionis partem, quæ eũdem morbum eſſe aſafati aſſerit unã uidemur deſtruxiſſe, quando arabes ſafati atque lichenas pro eodem morbo non nunquam accipiunt, eſt enim (ut inquit Auicenna) impetigo non longinqua à ſafati niſi cum re occulta, & pertranſit ut ſit aſafati ſicca impetigo malignior. Raſis quoque, quod & antea no Raſis

tauimus ſcribit in uigeſimo quinto continentis putare ſe impetiginem eſſe tineam ſiccam, quaſi diceret ſaſati ſiccam uidetur enim hoc uerbũ ſaſati apud arabes duo tineæ genera ſignificare, alteram ſiccam, alteram humidam. Non diſtingunt autem iidem arabes tineam ſiccam ab impetigine ea ratione fortaſſis, ꝙ ſimiles impetigini diſpoſitiones ſicuti faciẽ, ac collũ. ita ſummam capitis partem frequenter infeſtant, Idcirco Auicenna iiſdem remediis utitur etiam ad ſaſati, quibus paulus ad lichenas, ſiue impetiginẽ, ſtercore ſcilicet lacerti, & ſtercore turdorum proprie comedentium oryzam, q̃uis paulus aues illas ueſcentes oryza, non turdos, ſed ſturnos potius nominet, de quo arabum, ac præcipue Auicennæ errore turdos pro ſturnis ſæpe ponentium alibi diximus. Quod uero Auicẽna etiam ſaſati pro tinea non modo ſicca ueluti aliquãdo raſis, ſed etiam humida accipiat, illæ oſtẽdũt medicinæ, quibus utitur Auicẽna ad ſaſati humidam tucia. ſ. climia, et chimolea; et charta cõbuſta cũ aceto, & gũmi pini cum balanſtiis, & aceto, & oleo roſaceo, hæc. n. omnia ferè Paulus æginita ad faui. i. cuiuſdam ſpeciei tineæ humidæ ita noĩatæ adhibet curationem. Meſue quoque Galenum allegat ſcribentem multos ſe ſanaſſe, qui ſaſati patiebantur linimẽto chartarum combuſtarum tritarum, & cum aceto temperatarum. Hoc autem medicamento Galenus libro primo decẽ tractatuũ qui memiri iſcribitur apud arabes ad achoras. i. alterã humidæ tineæ ſpeciem uſum ſe fuiſſe teſtatur, quam etiam tineæ ſpeciem raſis in libro diuiſionum ſaſati nominat, ſcribens enim de altera ſpecie quã græci κηρίον nos fauũ appellamus, ait ꝙ eius foramen eſt latius, & maius foramine ſaſati, quæ ſunt Galeni, ac Pauli uerba achoras, & fauum ex oraminum magnitudine diſtinguentiũ. Idem Raſis in libro de ægritudinibus puerorum alteram tineæ ſpeciem, quæ fauus, ſiue (ut ipſe inquit) fauoſitas mellis uocatur etiam ſaſati nomine arabico nuncupauit, hæc enim ſunt eius uerba. Paſſio quæ dicitur fauoſitas eſt ſpecies ſaſati. In almanſore etiam ha-

Error arabũ ac precipue Auicennæ ponentium turdos pro ſturnis.

Meſue

Digitized by Google

betur capitulum de ſafai, uel ſafati, quæ ſunt ut ibi exponitur ulcera capitis habentia cruſtas. Vſque adeo autem raſis ſafati capitis morbis addixit, ut uigeſimo quinto continentis, quod etiam teſtatur Nicolus ſafati capitis impetiginē nominauerit, qui itidem nicolus de ſafati, & tinea unà agit, & ſafati .i. tineæ ut ipſe etiam exponit plures modos enumerat ex galeni in primo memiri, & libro đ apoſtematibus auctoritate.

Apud Auicenam oēs ſaphati ſpecies eſſe cutis capitis paſſiones.

Apud Auicēnam ēt omnes ſafati ſpecies ſunt cutis capitis paſſiones. nam ſafati incipiēs, quæ eſt (ut Auicenna inquit) botor paruæ, fixæ. leues. diuiſæ in numeratione locorum, deinde exulcerãtes nihil aliud ſũt niſi exanthemata ideſt puſtulæ, quas ſcribit Paulus rubidi eſſe coloris, & aſperas ſummam capitis partem exulcerantes. Sirengi uero, quæ eſt ſpecies ſafati humidæ apud Auicēnã eſt κηρίον ideſt fauus apud græcos ad quã (ut diximus antea) Auicēna ſcribit eadē remedia, quæ Paulus (ut uideatur uerbũ græcũ κηρίον in ſirengi apud Auicennam eſſe deprauatum, ſicuti forte ψυδράκια in balciati, ſiue ut alii ſcribunt raciati alteram ſafati ſpeciem.

Paulus & Alexander

Sunt autem ψυδράκια: ut Paulus, atque Alexander exponunt, puſtulæ ſuper cutem capitis eminentes. Verbum autem balciati puſtulas tales apud Auicennam ſignificare indicãt ipſius Auicēnæ uerba ſequētia, qnæ ita ſe habēt. Et balciati qdē ē de genere ſafati malæ, & quãdoq; eſt cá eius morſus ſicuti ſcinifes maligni. ē aũt uerbũ ſcinifes æque hoc loco a uerbo græco conopes deformatũ, cuius quidē uerbi q̃tumlibet uitiati ſignificatũ pandectarius intellexit, nó tamen ſcripturã emendauit, ſed corruptũ uocabulũ ita ut iuenit, expoſuit hoc mó. Scinifes .i. quædã muſca parua q̃ſi effugiēs uiſionē habēs aculeũ acutũ, & alio noíe uocatur culex culicis, & idiomate noſtro uocatur ſenzala, unde declinatur hoc ſcinifes gtó huius ſcinifes ídeclinabile. Hæc pãdectarius nó magna cũ elegãtia, ſed fide tamen, nã ꝙ nomē ſcinifes ſit ídeclinabile oſtēdit modus ipſe loquēdi Auicēnæ cũ íquit morſus ſicuti ſcinifes maligni, eſt.n. ſcinifes caſus genitiui. Quod uero conopis, ſeu culicis morſus in cute uerti-

cis uel faciei tales puſtulas excitet, quales dixius a Paulo, atq; Alexandro medicis pſydracia nominari loca habitantes, in quibus plurimus eſt eius inſecti prouētus magno ſui tædio plerūq; experiuntur. Tātam aūt fieri græcoꝝ nominū, uel morbos, uel aīalia ſignificātiū in libris Auicēnæ trāſformatōem, quātā hoc in loco īſinuauimus unuſqſque mihi facile credet, q̄ i ſecūdo eiuſ dē auctoris uolumine æqualē, uel ēt aliquādo maiorē in nominibus medicinaꝝ factā aīaduerterit. Cū ibidē chochiū pro phocha .i. uitulo marino Cheichen pro cancamo .i. gūmi quodam

Multa nomina herbarum deprauata apud auicennam.

odorato. aſtratiſus pro aſteratticus .i. herba iguiaria. baeche pro becio .i. tuſſilagie. biloniū, pro pelio. beblisi pro peplo herbis earūdem uiriū. altera tamē portulacæ hortēſi, altera rutæ ſimilibus. gueguers pro cenchro .i. milio. ſucutū pro ſymphito .i. cōſolida herba. teſiſie pro thapſia, & mille aliæ græcoꝝ uerborum corruptōes inueniātur, quas uix puto poſſe intelligi ſine auctorū græcoꝝ, q medicinā poſteris tradidere cognitōe. quando &

Errores Auicennæ ī thapſia & ſymphyto herba.

Auicēna tantus alioqui medicinæ magiſter in eis caligat alīquādo, ut cū teſiſie .i. gūmi rutæ agreſtis, qđ nuſquā inuenitur expoñit, ſcutū uero ſempuiuā, uel ſpeciē ſeminis mādragoræ ſecūdū duas opiniones, utrāq; tamē falſam īterpretatur. Qua quidē nominū obſcuritate neſcio quid poſſit eē i medicinæ ope piculoſius, quando ex ea nō modo alteꝝ pro altero morbum curari, ſed alia etiam pro aliis remedia exhiberi contingat. Quocirca

Laus Aldi Romani.

nunquā ſatis laudari poſſet Aldus Manutius Romanus Vir nō minore īgenio, q̄ doctrina, qui ſua induſtria, atq; labore oēm græcoꝝ ſapiētiā, grāmaticā, poeticā, oratoriā, philoſophiā, & medicinā ēt inumeroſis uoluminibus curat īprimēda q tot doctiſſimoꝝ hoīum lucubratōes, q̄ nō multis poſt annis erāt īteriturae, ita reficit, atq; reſtaurat, ut nulla unq̄ poſſint tēpoꝝ uetuſtate aboleri, dignus profecto īmortalitate, q tā multis uiris præſtātibus

Alluatim.

dat æternitatē. Alluatim uero de quo poſt ſafati ſpēs Auicēna facit mētionē, quoniā crurū nō capitis ulcera eē dicūtur, ideo neq; ſafati ab eodē Auicēna cognomiantur, quare neq; ad præ

Digitized by Google

ſentē diſputationē uidentur ꝑtinere, qua tantū probare ītendi
mus morbū gallicū nō eſſe ſafati. Illud tamē à nobis obiter di-
cetur alluatim uerbū eſſe arabicū corrupte hoc loco pro albo
tim ſcriptū, ſic.n.legitur, & nō alluatim in codice arabico Aui-
cennæ. Significat aūt albotim in arabū lingua arborem terebin
thū, ex qua naſcitur reſina terebenthina, unde & gluten albo-
tim noīe ꝑtim latino, ꝑtim arabico à medicis iunioribus eadē
reſina noīatur. Sed & iidem arabes albotim uocant quædam
genera puſtularū ſimiliū fructui arboris terebīthi, a qua pariter
ſimilitudīe, græci quoq; anteꝗ arabes eaſdem puſtulas τερμίν-
θους uocauere. Sūt aūt ueluti ulcera pua lentis magnitudine,
uel nō grandiora faba, colore īter nigrū ac uiridē quātus & qua
lis eſt etiā fructus, a quo nomē tā apud græcos, ꝗ ēt apud ara-
bes hūerūt. De his aūt ut arbriror unà cū ſpeciebus ſafati egit
Auicenna, quoniam hæ quoq; ſicuti ſafati in ſumma corporis
cute naſcuntur, ut paulus æginita, qui de terminthis ſcripſit ex
Dioſcoridis alexādriēſis auctoritate, teſtatum reliquit. Sed de
eiſdem etiā libro tertio capite de bothor noīatis bothim ipſe
Auicenna plenius erat executus his uerbis. Hæc bothor appa
rent in crure nigræ quaſi ipſe ſint fructus tamaricis, aut grana ui-
ridia magna, & materia eaꝝ eſt materia naricum, & cura eaꝝ ex
ꝑte mūdificatōis ē cura uaricū ulceꝝ melācholicoꝝ, ꝗ qdē uer
ba Auicēnæ nihil aliud oſtēdētia ꝗ qđ libro.iiii.capite de ſafati
circa finē de alluatim idē Auicenna ſpāliter ſcribit ꝙ uidelicet
alluati ſūt ulcera melācholica, ꝗ appēt ī crure ex eadē materia,
ex ꝗ fiūt uarices, & appropīquat cura eius curatōi, eaꝝ illđ ēt lu
ce clarius māifeſtare uerbū alluati libro.iiii.male pro alboti po
ſitū, & has puſtulas boti noīatas eaſdē eē cū illis ꝗs græci τερμίν-
θους appellant, à ſimilitudine, ut diximus fructus arboris terebin
thi q fructus apđ arabes granū uiridenoiatur, hoc.n.ē, qđ dicit
Auicēna capite libri tertii nuꝑ allegato eē eas ꝗſi fructus tamari
cis, aut grana uiridia magna. ideo āt Auicēna addidit magna, ꝗa
ſicuti duplex eſt arbor terebinthus fructifera fœminīa utraque.

Duo ſignifi cata uerbi al botim apđ arabes.

Termĩthus

nam maſcula eſt ſine fructu, ita fructus diuerſificatur, alter. n. eſt magnitudine lẽtis, alter nõ grãdior faba (ut diximus) hic ãt ẽ quẽ Auicẽna magnũ uocat ad alteꝝ æqualẽ lẽti cõparatũ. Hæc igitur ſi uera ſunt (ut certe uera eẽ exiſtimamus) nõ paꝝ illi decipiuntur, q allu:ti q̃rtã faciũt ſafati ſpẽm, qui'q; ſafati nõ tã cutis caput itegẽtis, quãtũ faciei morbũ eẽ arbitrãtur, quo ẽt errore ducti uidẽtur q morbũ gallicũ ſafati eẽ opinãtur, quoniã hic morbus cæteris ptibus ſub ueſte latẽtibus uultus hoĩum euidẽtius offẽdit. Eiuſdẽ uero erroris auctores aiũt ex. i. libro Galeni de decẽ tractatibus ſuos ſe ſermões ſũpſiſſe neq; aĩaduertũt, ꝙ idẽ auctor de morbis faciei nõ p̃io libro ſed q̃nto tãtũ illoꝝ tractatuũ ediſſerit, ſic. n. rectus ordo exigebat, ut primum a caluariæ morbis ĩchoaret, de q̃bus ſolis i. i. libro ptractat, deĩde ad ea, q̃ ĩ auribꝰ, ĩ oculis, atq; ĩ tota facie oriũtur mala deſcẽdẽs ſingula in propriis tractatibus declararet, ut uel ex iis q̃ ipſi cõcedũt illđ probari poſſit ſafati eẽ ſolius uerticis paſſionẽ. q̃do á Galẽo i. i. lib. decẽ tractatuũ de ſafati agitur. Sed & achores, & faui, & pſydracia, & exanthemata, & qcũq; ĩ eodẽ libro capitis morbi a galeno cõnumerãtur, uel tinea ſũt, uel tineæ ſimiles fœditates, ſũpto tamẽ tineæ uocabulo ĩ eo, quo medici iuniores capiũt ſignificatu. Quod niſi auicẽna hæc oĩa ſub ſafati noĩe ĩ ſuis libris cõprẽderit uane uidebitur gloriatus qcq̃d ſuo opi fuerit ſupadditũ, eẽ icõprẽſibile, cũ nuſq̃ aliter de tinea, aut his tineæ affinibus affectibus egerit. Quãq̃ uero ſafati propriũ capitis morbũ ſtatuerimus, nõ tamẽ ignoramns morbum etiã certæ parti corporis peculiarẽ poſſe aliis aliq̃ãdo cõicari, qđ ẽt ĩnuit Auicenna ĩq̃ens ſafati plurimum in capite fieri. Nos quoq; ut medici de iis, quæ magna ex parte, nõ autẽ raro, aut ſemp eueniũt hoc in loco diſſerimus, Poſſumus ergo ita colligere. Cum morbus gallicus nõ ſit impetigo, ut etiã antea probauimus, neq; uero tinea; quoniã hic & ei cõpares morbi, ut in capite fiũt; ita á capite incipi ũt; morbus aũt Gallicus primũ ſui ortũ habet ab obſcœnis tã morbũ gallcũ differre á ſafati, quantũ caput ab inguĩ-

Hic notatur Bartholomæus cognomento Montagnana.

Achores Faui pſydracia exanthemata.

ne, aut quacunq; alia corporis pte eſt exiſtimandum.

C Ontra uero illos, qui dicunt morbum gallicum eſſe prunam, uel ignẽ perſicũ, ſiue ſacrũ nõ eodẽ modo, ut cõtra cæteras opiniones poſſumus argumẽtari, cũ tanta ſit apud arabes, & medicos iuniores de pruna, & igne pſico, uel ſacro ambiguitas, quãta ferè de hoc ipſo morbo, de quo in præſentia diſputamus. Alii. n. prunã, atq; carbonẽ nõ idẽ malũ, ſed diuerſa potius opinantur, cũ tamen, quod ab Auicenna pruna dicitur, a Galeno libro. xiiii. artis curatiuæ, & multis aliis in locis carbo latie ſicuti ἄνθραξ græce nominetur. Alii q̃uis ἄνθραξ idem græcis ſignificet, quod carbo latinis, differre tamẽ anthracẽ à carbone ea rõne arbritrãtur, quoniã antrax fiat ex materia maligniore, & magis aduſta, quã illa, ex qua carbo generatur, nec defuere, qui ita deſiperent, ut uerbo græco latinam darent deriuationem anthracem ab antro dictum exiſtimantes, quoniam (ut inquiunt) intra concauitatem habet abſconſam. Non abſq; omni tamen ratione quidam moti uidentur, ut inter anthracem, atq; carbonem, ſiue prunam differentiam ſtatuerent, cum uiderẽt inde Auicennam de Altoim quem ipſi anthracem interpretantur uno capite agentẽ, poſt modũ altero capite de pruna tractantem tanquam de morbo ab altoim, ſiue anthrace diuerſo, ĩde Raſim in libro diuiſionũ de igne pſico primũ mox de anthrace ſeorſũ ſcripſiſſe. Ego tamẽ illos, q inter carbonẽ, ſiue prunã, atq; anthracẽ faciũt differẽtiã libenter interrogarem nunquid Galenus de anthrace in eo quẽ ipſi ſub hoc uerbo intelligũt ſignificatu uſquã fecerit mentionem, tantum enim morbum, ac magis, q̃ cæteros exitialẽ latuiſſe Galenum, atque ideo neque in libro quartodecimo artiſ curatiuæ, neque in ſecundo ad Glauconem, neque in libro de tumoribus cõtra naturam, nuſquam deniq; ab ipſo fuiſſe nominatũ penè ridiculũ ẽ ſuſpicari. Quod ſi Galenus & ꝺ pruna, de q̃ agit Auicẽna, & de anthrace peſtifero ſub eodẽ noĩe Anthrace uidelicet libro. xiiii. artis curatiuæ tractaſſe dicatur, quoniã an

De pruna igne perſico & anthrace, diſputatio.

Altoim

thracem fieri aliquando in epidemia eodē in loco Galenus te
ſtatur, nó ne hoc idem de pruna, & igne pſico refert Auicen-
na his uerbis? Et quandoq; accidūt iſta cauſa peſtilentiæ. Talis
ergo pruna, atq; altoim, ſiue anthrax minime differēt, atq; hoc
pacto Auicenna de eodem tumore peſtifero ſub uariis nomi
nibus pruna ſcilicet, atq; altoim fruſtra i duobus egiſſe locis iu-
dicabitur, niſi forte dixerimus altoim quidem eſſe anthracem
non omni tempore, ſed ſolum peſtilente, neque in oi parte
corporis, ſed tantum in glandulosa, ac præcipue inguinibus or-
tum, quando & ipſe Auicenna hoc idem uidetur inſinuare ita
ſcribens. Antiquiſſimi antiquorum nominauerunt nomine,
quod tranſlatum eſt in arabico altoim omne apoſtema eueni-
ens in membris glandinoſæ carnis aut alibium, hæc enī eſt ueri-
or lectio, q̄ altera alibi ſiqdem uerbum alibium ſignificat apud
arabes inguen, unde & herba inguinaria, quā græci βουβώνιον
nominant apud arabes alibium nuncupatur, licet pandecta
rius ſecutus Serapionis errorem heringium a bubonio, ſi-
ue herba inguinaria non diſtinguentis alibium heringium iter-
pretatur. Voluiſſe autem Auicennam libro .iiii. ubi de altoim
ſcribit de hoc tumore agere, qui præcipue in inguinibus naſci
tur, facile coniecturabitur unuſquiſq;, qui inuicem uerba Aui-
cennæ de altoim, & Pauli de bubone contulerit, ſunt enim q̄
ſi eædem medicinæ, quibus Auicenna curat altoim, & Paulus
bubone, niſi quod Paulus multo rectius eandem curationem
diſtinxit. nam cum duplex ſit βουβὼν idest bubo alter, qui fit a
cauſa primitiua (ut utar uerbo apud medicos iuniores peruſi-
tato) atque ideo ex ſanguine non neceſſario maligno, alter, qui
fit ex materia uenenata tempore præſertim peſtilentiæ, in pri-
mo quidem bubone incohante Paulus utitur refrigerantibus
atque adſtringentibus medicamentis, ueluti ſpongia ex puſca,
& lana ex uino, & oleo acerbo, uel roſaceo, uel melino .i. po-
mo uel lentiſcino uel myrthino, nullū .n. ex his in tali bubone
periculum imminet, ut quilibet medicæ artis peritus intelli-

Error pandectarii & Serapionis ſimul in herba inguinaria.

Duplex bubo.

Digitized by Google

git. Auicenna uero nulla adhibita diſtinctione hæc eadẽ remedia q̃uis ex reprimentibus adhibet in pricipio altoim ideſt bubonii peſtiferi, quibus nihil poſſit eſſe in hoc malo piculoſius Neq; uero illud ſatiſfacit, quod non nulli de hoc genere medicandi dubitantes dicũt in Auicennæ excuſationem, ꝙ uidelicet Auicenna uoluerit nó ſuper ipſum altoim, ſed potius partes ipſi Vicinas, ne corruptio perambulet, eas, quas diximus imponi medicinas reprimentes. Ego eni in hoc genere morbi præſtare ſemp opinor non ſolũ ad locũ affectum, ſed etiã proxima tabẽ peſtiferã q̃tum fieri poſſit euocare, Si.n.à locis circũſtantibus repcutiatur q̃tum extrĩſecis partibus hoc eſt ignobilioribus mali depelletur, tantũ ad intrinſeca, & plærunq; lethalia detrudetur, cũ illud quoq; in peſtilẽtia ſit obſeruatũ q̃to plures cutis exterioris partes afficiũtut tota ui noxia foras prodeunte. tãto minus ſubeſſe piculi, ſicuti ubi unũ ſolũ locũ carbunculus occupauerit, ægri ſalus pene eſt deſperata quãquã uero Auicẽna & ſi nó in curandi ratione, ſaltẽ in eo cũ paulo cóueniat, ꝙ ſicuti hic buboniũ ab anthrace, ita ipſe altoim à pruna ſeiũxit. nó tamen æque cóſtat apud Auicẽnam ex qua materia pruna. uel ignis pſicus oriatur, cũ uideatur quandoq; Auicẽna nó ſolum à Paulo, atq; Galeno, ſed a ſe ipſo pariter de hiſce morbis ſcribens diſſentire. Galenus.n. quẽ Paulus ẽt ſequitur ait anthracem ex ſanguine melancholico feruente generari, atq; ideo à pustula aliquãdo icipe, aliquãdo ſine hac, deĩde q̃dã attolli puſtulã, qua diſrupta ſimiliter ulcus cruſtoſũ fit. Eadẽ ferè de pruna, uel igne pſico quodã in loco ſcribit Auicẽna libro.ſ. quarto iter initia fen tertiæ capite de apoſtematibus, & puſtulis in hũc modũ. At uero ex ſãguine groſſo malo fiũt ſpecies exiturarum malarꝝ, nã ſi eius malitia uehemẽs fiat, & ipſius ãbuſtio proueniet heriſipila, & eueniet cóbuſtio, & cruſta, & deterior ẽ ignis pſicus. Hoc ĩ loco Auicẽna de igne quidẽ perſico uidetur cũ Galeno cóſentire, ſiquidẽ ignis pſicus idem genus coit cũ anthrace de quo Galenus agit libro xiiii. artis curatiuæ quẽadmodũ

Error Auicennæ ĩ curatione Altoim.

Auicẽnam ĩ eodẽ morbo aliquando Galenũ ſequi. Aliquando diſẽtire ab eo.

Digitized by Google

ex ipſo conſtat Auicēna qui libro iiii. capite de ulceribus ait ul-
cus corroſiuū ignē pſicum à Galeno nominari, ut etiā ex mul-
tis tranſlationibus cōſtat, quæ anthracē ignē ſacrum, uel pſicum
interpretātur. De heriſipila uero idē Auicēna aperte à Galeno
diſcordat, qui uult heriſipilam non ex ſanguine craſſo, qualis eſt
melācholicus, ſed potius tenuiſſimo generari, ut cōſtat ex eius
uerbis libro ſecundo artis curatiuæ ad glauconē de uero heriſi-
pelate ſcriptis. Poſtmodū uero Auicēna in eo quarti libri capi-
te, quo de pruna, atq; igne perſico tractat, licet eaſdem ferè no-
tas in pruna, & igne perſico ſcribat, quas Galenus, ac Paulus in
anthrace, ſiue carbone puſtulas ſcilicet corroſiuas faciētes acci-
dere eſcaram, qualem facit accidere cōbuſtio, & cauteriū, uult
tamen tā prunam, quā ignem perſicum ex colera citrina gene
rari, quæ, ſi uerba eius attendimus ex ſanguine cholerico originē
traxerit. Sit autem mihi quod etiam ab initio expoſtulaui hoc
In loco conceſſum ab iis, qui nihil niſi eleganter dictatum au-
dire patiuntur, & uerba potius, ꝗ̄ ſententias conſectantur ubi
de arabū medicoꝝ opinionibus diſputatur ſeruare eū dē aliquā
do modū loquēdi, quo medici paſſim iuniores utuntur, ac pro
flaua bile cholerā, pro atra melācholiā, pro heriſipelate heriſipi-
lā, & plura alia noīa barbara uſurpare, ne ſi aliis ꝗ̄ ipſis uocabulis
uti uoluero, non tam uidear latinitatem affectaſſe, quantum uer
borum ſtudio bonos auctores oppugnare tentaſſe. Materiam
itaq; prunæ, uel ignis perſici apud Auicēnā eſſe choleram citri-
nam ex cholerico ſanguine genitam indicant ipſius Auicen-
næ (ut nuper diximus) uerba, quæ ita ſe habent. Et unus quiſque
amboꝝ tam ſcilicet pruna, ꝗ̄ ignis perſicus eſt de cholera citri-
na adurente permiſta melancholiæ, Et paulo poſt in curatio-
ne eorundem morborum Auicenna præcipit fieri flebotomi
am aliquando uſq; ad ſyncopē, ut ſanguis cholericus euacuetur
qui quidem curationis modus neſcio quantum rationi uel eti-
am ipſi Auicennæ conueniat qui ſanguinem eſſe frenū chole
ræ ubiq; inſinuat, & primo libro cauēdū eē admonet, ne ſupflua

Auicēnam diſcordare à Galeno d. heriſipila.

ſanguinis miſſione ægrum ad humorum cholericorũ ebulitionem perducamus. Quare ſi eius aliis in locis doctrinam ſequimur in morbo ex cholera ſuperante, ſeu ſanguine cholerico facto phlebotomia non competit, uel non tanta, ut ad ſyncopen uſque perducat, nam & Galenus ipſe, qui tam audaci remedio adſtipulatur, non niſi in tribus diſpoſitionibus uſq; ad animi defectũ ſangninem detrahit, uel ſcilicet in maximis phlegmonibus, uel febribus ardentiſſimis, uel doloribus uehementiſſimis. Quarum nulla adeſt in eo, de quo diſſerimus morbo, ſi enim ſanguis cholericus ſit ſuperabundans, quod eſſe in igne pſico inuit Auicẽna nõ phlegmones faciet, ſed potius heriſipelas et exqſitas, ut inqt Galenus libro .ii. artis curatiuæ ad glauconem, ubi inter phlegmonẽ, atq; heriſipelas ponit differẽtiã. Veri aũt heriſipelatis calor ĩmodicus, ut idẽ Galenus ſentit libro viiii. artis curatiuæ nõ aliter q̃ aqua frigida epota curatur. Sic & quæcunq; aliæ febres ex choleræ, uel per ſe uel ſãguini miſtæ feruore generãtur nullũ magis præſentaneũ hẽnt remediũ, q̃ frigidæ aquæ potionem. Vnde Auicenna tam ĩ curatiõe heriſipilæ, q̃ etiã cauſonis uiſus eſt dnbitare, an in eis ſanguinẽ mittere oporteat, nedũ iuſſerit ad ſyncopen uſq; profundi, hoc.n. remediũ ĩ his ſolũ febribus cõuenit, quæ ex multo ſanguĩe uel ebuliẽte, uel putreſcente generãtur, q̃les illæ ſunt, quæ proprio nõie ſynochi nõiantur, ſed neq; pp intolerabiles dolores (hi.n. in hoc morbo nõ adſunt) tãta ſanguis detractio ẽ facienda. ꝙ ſi etiã adeẽnt, diſtinguẽdũ foret, ut inquit Galenus in expoſitiõe aphoriſmi. Quæ egerũtur nõ multitudinẽ cõſiderare oportet. an phlebotomia, uel potius purgatione ſedari deberent nihil aliud ex his uerbis inſinuãs, niſi ꝙ ubi humor alius à ſanguine faceret ſua uel qualitate, uel q̃titate dolorẽ, purgationẽ eẽ præferẽdam, qđ uidemus eundẽ Galenũ in oĩum morboꝝ præcipue cholericoꝝ curatione ubiq; obſeruaſſe adeo ut in cõmẽtariis libri ſecũdi de humoribus et ĩpleuritide, cũ ſit ex humore cholerico dãnet phlebotomiã, quã tamẽ plus ĩ hoc q̃ in ullo altero

Tres diſpoſitiones in q bus licet facere phlebotomiam uſq; ad ſyncopen.

Digitized by Google

morbo alioquin uidetur probare. Apparet.n. & ipſum quem admodũ etiã Auicénam nimiam humorum cholericoꝝ inflã mationem ubiq; euitare. quãuis hanc in ignis perſici curatione Auicéna non cauerit docés aliquando in ea uſq; ad ſyncopé ſanguiné euacuare. Quid ꝙ ét Auicéna in pruna uel igne pſico prohibet ſcalpellationé profundã quãdo materia eſt decliuis ad cholerã. his.n.& ipſe utitur uerbis et tamé capite ſuperiori, ubi agit de formica ſuaſerat ex Galeni cõſilio extirpare formicam cũ aliquo, qđ ſit ſicuti embula, & extremitas pénæ, aut alterius rei, cuius extremitas ſit acuta, quã poſſibile ſit deglutire formicã. Atqui hæc extirpatio formicæ ſi diligéter íſpicimus, multo eſt uiolentior, q̃ ſcalpellatio, ut ſi hanc timet Auicéna, quando materia eſt decliuis ad cholerã, multo magis tale aliquid facere debuerit formidare in morbo ex materia non decliui ad cholerã, ſed mera cholera ut ipſe opinatur procreato. Ego quidé puto Auicénã modo ſalua tãti uiri reuerentia dicere liceat: morbos etiã natura diſtantes, atque eorũdem curationes plerunq; cõfundere. uel ut eiſdem utar uerbis, quæ ipſe ſolet alíquãdo in alioꝝ repréſione uſurpare capitulum in capitulo ponere, quã quidé cõfuſioné uidetur in tribus capitibus de heriſipila de formica, & de igne pſico ſe conſequentibus præcipue feciſſe (nã ut nos ét eundé ſeruemus ordiné) capite, quo agit de heriſipila inter cæteras huius morbi notas hãc etiã ponit, ꝙ cõburit, & ſua uirulentia ueſſicat. Hæc aũt (ut ita dixerí) ueſſicatio magis propria é alteri morbo, de quo agit in ſequéti capite, qué ipſe formicam miliarem, Galenus uero, ac Paulus herpeté cenchriam ideſt miliarem ea potiſſimum nominant ratione, quod ſerpit, atque in cute ueſſicas, ſiue puſtulas milio ſimiles excitat. ſed etiam medicinæ ipſæ, quas adhibet Auicenna ad heriſipilam ſuper cutem exiſtenté ſunt quæ à Paulo ſcribũtur ad formicã miliaré, ſiue (ut eius utar uerbis) ad herpeté ueſſicoſum. uel puſtuloſum. Hæc.n. ſũt pauli uerba. Ad herpeté ueſſicoſũ ſcoria plũbi ex uino auſtero cõtrita mox illita cataplaſma ex foliis

Auicénam morbos etiã natura diſtãtes cunfundere.

Digitized by Google

betæ in uino decoctis ſup ipone. Auicēna aūt ad Pauli (ut ui detur) imitationē ita ſcripſit. Et ſi fuerit heriſipila ſup cutē, cure tur excoria plūbi cū uino pōtico cū foliis ſicle bullitæ cū uino Modus aūt loquēdi Auicēnæ nō paruā pōt diligēter iſpiciēti bus facere dubitationē, cū.n.inqt. Si fuerit heriſipila ſup cutē, uidetur ex his uerbis inuere poſſe ēt aliter q̄ ſup cutē fieri heri ſipilā. Atq Auicēna ſupius iter flegmonē atq; heriſipilam faci ens differētiā ita ſcripſerat. Et apoſtema heriſipilæ nō fit niſi in eo qđ apparet de cute. Quare niſi hæc dubitatio ſoluatur, non parua ſuſpitio relinqtur ꝙ medicinæ, quas hoc in loco ad heriſi pilā ſcribit Auicenna, alteri potius morbo hoc ē formicæ milia ri cōueniūt. Sed & uerba ſequētia Auicēnæ hoc ipſū aptiſſime mōſtrāt, nā ſtatī ſubinfert. Et curetur cū eo, in quo ē reſolutio & exiccatio fortis cū infrigidatiōe. Nemo aūt neſcit niſi qui tritū illud in medicina principiū ēt ignorat cōtraria.ſ.cōtrariis cura ri heriſipilæ morbo calido, & ſicco fortiter exiccātia nō cōpe tere. Quod ipſum gētilis aīaduertēs inqt Auicennā hic duplici ter intēdere, primo ꝙ ponit abſolute medicinas quæ cōpetūt in ſtatu ſecūdo ꝙ hic ponit medicinas, quæ cōpetunt in heri ſipila ulcerata, quæ ſunt nimis fortis exiccationis. Nos uero ex hac ipſa reſponſione illud confeſſum habemus, qđ contra Aui cēnam probare nitebamur eas.ſ.quæ hic ponuntur ab ipſo me dicinas non heriſipilæ, de qua agit in hoc capite ſed alteri po tius, de quo tractat in ſequenti formicæ.ſ.uel miliari, uel corro ſiuæ conuenire, nā heriſipila ulcerata nihil aliud eſt, niſi herpes exedens apud Galenum ut idem Galenus libro xiiii, artis cura tiuæ teſtatur, herpes autē comedēs ē formica corroſiua ſiue ul cerata apud Auicēnā. Quod uero nō differat herpes comedēs, de quo agit Galenus a formica corroſiua de q̄ ſcribit Auicēna uidere licet ex his, quæ Auicēna quidē de formicæ corroſiuæ, Galēus uero de herpetis comedētis curatiōe eadē ābo præcipi unt, hæc.n. ſūt Auicēnæ uerba. Via aūt ſecūdū quā curatur for mica ē ut aquæ ex ipſa ē, corroſiua alienetur ab humectatōe, quā

Gentilis

Heriſipila ulcerata & herpes exedens idem

Galenus

iam adminiſtraſti in heriſipila.humectatio.n.non eſt cōueniēs in ulceribus.Galenus quoq;,a quo ſumpſit Auicēna ī eandē fe rè ſniam ſcribit libro.ii.artis curatiuæ ad Glauconē ī hāc ſniam Herpetes qdē quātū ad totius corpis curatōem ſimili mō,quo heriſipelata curare oportet,quātū uero ad locū ipſum affectū nō ēt ſimiliter oēs,qui.n.exeſi ſunt refrigerari quidē deſiderāt, ſicuti & alii,atq; heriſipelata nō tamē ea medicamēta,quæ præ ter id,ꝙ refrigerāt,ēt humectāt,patiūtur,ſed ea ſola ex refrigerā tibus,quæ ſimul exiccare poſſūt,admittūt.Hic Galenus ſicuti auicenna ī cura formicæ corroſiuæ,ita ī curatōe herpetis come dentis prohibet humectatōem,quā tamen ī heriſipelatis pro bat,atq; iō idē galēus ſubiūgit.Nō igitur neq; lactucā,neq; po lygoniū,neq; ex ſtagnis lēticulā,uel paluſtrē lotū,uel anthyliū,

Magnus ſcrupulus apud auicennam

auicēnā uideri ſibiipſi repugnare.

uel pſyliū,uel portulacā,uel itybū,uel ſempuiuā,uel tale aliqd, qd poſſit humectare,q heriſipelatis erūt opportūa,oportet adhibere.Sed hic nō paruus remanet ſcrupulus,qa has ipſas herbas,uel magnā earū partē ī pricipio formicæ corroſiuæ probat Auicēna ita ſcribēs.Et adminiſtra in principiis eius .ſ.formicæ corroſiuæ(de ea.n.ſtatī ſupra locutus erat)ſicuti lactucā,& neнufarē,& ſempuiuā,& uolubilē,& portulacā,ut uideatur Auicēna ſibiipſi manifeſte repugnare,ſi.n.ut ipſe paululū ſupradixe rat ea,quæ debetur heriſipilæ humectatio fugiēda ē in curanda formica corroſiua,cur poſtmodū lactucā ſempuiuā,& portulacā,quas Galenus libro.xiiii.artis curatiuæ ad heriſipilæ qdē lau dat curatōem.libro uero ſecūdo ad Glauconē pp eaꝝ humiditatē ī herpete exedēte cēſet euitādas ſtatim Auicēna ī formi

Gentilis

cæ corroſiuæ principio cōmēdat,uel iubet admīſtrari.Nō ſolas iqt gētilis,q hāc ī uerbis Auicēnæ repugnātiā uiſus ē aīaduertere,ſed cū aliis exiccātibus mixtas,utputa lēticulā,quæ ē frigida & humida,cū ſēpuiua,quæ ē frigida,& ſicca,qq idē Gētilis nō de formica corroſiua,ſed ambulatiua,in q ſicuti ī qlibet alia formicæ ſpecie ſecūdū ipſū aliqua ē ulceratio,atq; ideo humiditas,quæ debet exiccari moueat dubitatōem.Sed cur obſecro

Digitized by Google

ad formicã,ſiue corroſiuã,ſiue ulceratã talis mixtio ſit neceſſaria qñ nõ iueniãtur herbæ ſimplices,quæ ſimul habeãt cũ exiccãdi tũ ẽt refrigerãdi ptãtẽ,aut qñ ea ſola,q̃ humectãt poſſint refrigerare. Ipſe quoq; Auicẽna poſtmodũ,ſicuri ẽt Galenus eas q̃ utrũq; præſtãt effectũ,q.ſ.æque exiccãt,atq; refrigerãt,memorat,ſicuti arnogloſſã,rubũ,& lẽtẽ,qbus mille aliæ poſſint ſimiles repiri. Quod ſi ẽt eædẽ formicæ corroſiuæ,ſiue ulceratæ cõpetũt medicinæ,quæ ẽt heriſipilæ,frigidæ.ſ.mõ nõ poſſint humectare ſicuti neq; calefacere,cur Auicẽna uolubilẽ herbã ad caliditatẽ declinãtẽ,ut ipſe ſcribit ſecũdo ſui opis libro aliiſ refrigerãtibus adnumerauit,ut tamẽ hæc cõpetat,quoniã à qbuſdã cẽſetur frigida,nõ uideo ſi (ut inqt Gẽtilis) hæ,qs ſcribit Auicẽna medicinæ nõ p ſe ſolæ,ſed miſtæ cũ aliis recipiãtur,qũo ex mixtura humectãtiũ,ac refrigerãtiũ,fiat medicina,q̃ tãtũ frigefaciat & exiccet,q̃lẽ exigit formica corroſiua,uel ulcerata,q̃ ut morbꝰ calidus frigida ſolũ ſine calidis q̃rit,ut uero ulceratus ſolũ ſicca ſine humidis,ĩ quo qdẽ morbo Galẽus ẽt ſtrychnũ.i.ſolanũ reſpuit qa nõ habeat ſufficiẽtẽ ſiccitatẽ. Auicẽna uero eãdẽ herbã nõ probat niſi ſiccã qñ uiridis poſſit humectare. Si ergo humida cauebat,cur lactucã,& nenufar,& lẽticulã aquæ,ſimileſq; herbas humidas ẽt aliis ſiccis admiſtas approbauit. Neq; tamẽ puto qđ Gẽtilis credidit eũ fuiſſe Auicẽnæ ĩtellectũ,ut ſempuiuã pro herba ſicca,q̃ aliis humectãtibus debeat adiũgi hoc ĩ loco noĩauerit,quoniã eãdẽ herbã Galenus libro ſecũdo artis curatiuæ ad Glauconẽ aliis adnumerat,q̃ herpetẽ comedẽtẽ nõ ſolũ poſſunt refrigerare,ſed ẽt humectare,q̃uis.n.idẽ Galenus ſexto đ ſimplici medicĩa libri uolumĩe ſẽpuiuã frigidã,ac ſiccã ſtatuerit,plurimũ tamẽ illi tribuit frigiditatis,minimũ uero ſiccitatis,ĩmo ĩ ea uigere aquoſã ſubſtãtiã plane aſſeuẽrat,cuius rõe,ut arbitror ĩ ſecũdo libro,quẽ dixĩus artis curatiuæ ad Glauconẽ q̃n do herpes fuerit ulceratus ſẽpuiuã unà cũ aliis hũectãtibꝰ ĩprobat,ſicuti ipſã heriſipelatis cõuenire fatetur,nã licet fcã ad corpus tẽpatũ,ſicuti fit ĩ cæteris medicinis collatõe libro,quẽ diximus de ſimplici medicina ſexto ſempuiua frigida,& ſicca her-

Herba uolubilis.

Gentilis expoſitionem ĩprobari.

ba dicatur eadẽ tamẽ ad heriſipelas morbũ calidũ, ac ſiccũ cõparata ſcđo libro ad Glauconẽ frigida, atq; hũida reputatur, ſicuti oleũ roſaceũ, & refrigeratos calefacere, & calefactos refrigerare ab eodem Galeno ſcribitur libro tertio de ſimplici medicina, quæ quidem effectuum diuerſitas, ut etiam inibi ſcribitur his præcipue datur medicinis quæ parum à temperamento receſſerunt, qualem eſſe diximus ſemperuiuam herbã in ſiccitate auctore Galeno ſexto libri de ſimplici medicina, uolumine. Hanc uero ad diuerſa corpora comparationem non animaduertens rabi Moyſes auſus eſt notare Galenum quaſi libro ſecundo artis curatiuæ ad Glauconem contraria de ſemperuiua ſcribẽtem, quæ libro (quem diximus) ſexto de ſimplici medicina ſuper eadem herba aſſeruerat. Nos uero de hac repugnãtia ſniaꝝ falſo obiecta Galeno plenius alibi diximus, ubi eũdẽ Galenũ defẽdimus cõtra rabi Moyſen pricipi medicoꝝ ẽt i plerisq; aliis i feſtũ. Aliđ uero Gẽtilis ſuffugiũ dicẽtis, ꝙ i pricipio pricipiãte formicæ frigida & humida cõpetũt, qa licet ibi ſit aliqua ulceratio, nõ tamẽ corroſio adeſt eiſdẽ, q̃s ſupra poſuimus rõibus iprobatur; atq; eo magis, quoniã à Galeno i ſecundo artis curatiuæ libro ad Glauconẽ, quælibet ulcera ẽt i ſũma cute exiſtẽtia egere exiccãtibus Hippocratis auctoritate mõſtratur. Sed ut ẽt antea inuimus, cũ Auicẽna his uerbis utatur, & admiſtra i pricipiis eius, hoc uerbũ eius nihil aliud põt referre niſi formicã corroſiuã, de qua ſtati ſupra fit ſermo. Neq; uero illa ratio cõuicit, quã qdã adduxerũt probare uolẽtes Auicẽnã itelligere de pricipiis formicæ ambulatiuæ, nõ ãt corroſiuæ, quoniã poſtea ſubiũgit, & cũ timetur ſup eã corroſio, cũ in formica corroſiua ut inquit nõ timeatur corroſio, quæ iã adſit, ſed potius in ãbulatiua; quaſi nõ potuerit Auicẽna prius ſcribere curatiõem formicæ corroſiuæ, deide docere anteq̃ formicæ corroſio ſupueniat qbus remediis ſit occurẽdũ. Mihi uero maiorẽ faciunt dubitatõem remedia quædã, qbus utitur Auicẽna ad prohibẽdã corroſionẽ ſicuti aqua, quæ currit ex ligno uitis humido cũ aduritur, & ſtercus ouiũ cũ aceto, & ſtercus uaccinũ cũ aceto,

Galenus libro.iii.ď ſimplici medicina.

Rabi Moyſes ex ignorantia comparatõis medicinarũ ad diuerſa corpora, male Galenũ tãq̃ ſibiipſi cõtradicentem notare.

quæ dinus ipſe extranea eẽ cõfitetur, neq; multũ ad prohibẽdã corroſionem proficere. Ego uero multo magis extranea exiſti‑ mo, q̃ ſtati poſt ab Auicẽna ſup corroſionẽ iã appẽtẽ iponũtur, ſicuti ſuccum cucũeris aſinini, & ſal, & fel hirci, & rutã cũ nitro & pipe, & nitꝝ cũ uria pueri, q̃ oĩa tã priora, q̃ ẽt ſequẽtia nõ for micæ uel ãbulatiuæ, uel iã corroſiuæ, ſed tollẽdis potiuſ uerucis cõueniũt, ut patet ex Paulo eiſdẽ utẽte ad tollẽda q̃dã genera uerucaꝝ, q̃ græci μυρμηκίας, & ἀκροχορδόνας appellãt, ut ẽt ex Auicenna cõſtat, q de nõnullis eoꝝ ĩ curatõe uerucaꝝ me mĩt, & uariis ĩ locis, ubi de earũdẽ mediciaꝝ proprietatibꝰ agit ualere eas ad uerucas, nõ ãt formicã ãbulatiuã, uel corroſiuã ĩſi‑ nuat. Sed hoc qdẽ capitulũ de uerucis ĩ capitulo de formica male fuiſſe ab Auicẽna poſitũ, & cãm ẽt huius erroris ĩ ſequẽti‑ bus plẽius apiemus. Illđ nũc probaſſe ſufficiat auicẽnã heriſipi lã pro formica, & formicã pro heriſipila nõ ſine magna cõfuſi one accepiſſe q̃do qdẽ, q̃ erãt heriſipilæ remedia refrigerãtia, ſ. atq; humectãtia, eadẽ formicæ corroſiuæ accõmodauit, q̃ uero formicæ cõpetebãt uel corroſiuæ, uel miliari multũ. ſ. exiccãtia hæc rettulit ad heriſipilã. Sed quoniã ſupra mõſtrauĩus medica mẽta fortiter exiccãtia ſcripta ab Auicẽna ad heriſipilã ſupra cu tẽ exiſtẽtẽ á Paulo fuiſſe trãſũpta, an ẽt fideliter trãſlata fuerit ui‑ deamus, ſic. n. nõ ſimplex, ſed multiplex potius error ĩdicabi‑ tur. Vnum ex his remediis fortiter exiccãtibus, de qbus ſupra fa cta ẽ mẽtio ita hẽtur apud Paulũ. Lanæ ãtiquæ illoꝛæ circa tædã cõbuſtæ dragm. xii. ceræ dragm. xxv. ſcoriæ plumbi acetabulũ mediũ, ſepi caprini purgati, & loti ĩ aqua dragm, xxv, olei myr‑ tini unci. v. altera huic correſpõdẽs apud Auicẽnã ſcribitur in hũc modũ, Lanæ ueteris aduſtæ nõ lotæ pondus dragm. xii. ſ. carbõis de cortice arboris pini tantũdẽ ceræ dragm. xx. ſcoriæ plumbi dragm. v. ſepi caprini ueteris abluti cũ aqua dragm. xv. olei mirthyni unci. v. ſi põdera qdẽ mediciaꝝ notata in Aui‑ cẽnæ cõpoſitõibus nõ oĩno quadrãt cũ alteris, quæ ĩ ſimilibus apud Paulũ cõpoſitiõibꝰ ĩueniũtur nõ ẽ, ut arbitror, magnipẽ‑

Extranea remedia quibus utitur Auicenna ĩ formicæ curatione.

dẽdũ. Illud multo magis ẽ cõſiderandũ ab his præſertĩ, q̃ quã
dam ueluti diuinitatẽ tribuũt Auicẽnæ, in cuius libris de medi
cina præſertĩ nullũ poſſe inueniri errorẽ arbitrantur, quo pacto
Auicẽna in nuper dicta cõpoſitione miſceat carbonẽ de cor
tice pini, quẽ tamen Paulus in ſua cõpari oĩno prætermiſit. Eſt
inq̃ ut exiſtimo diligentius examinandũ, an Auicẽna, uel alius
deliquerit, noua, atq; inaudita medicamẽta, ueteꝝ cõpoſitioni
bus adiungẽdo, ueluti carbonẽ de cortice pini, de quo quidẽ
carbone nuſq̃ ſcriptũ inuenitur, ꝙ ullã habeat in medicinis ad
heriſipilã, uel formicam efficaciam. Nunc autẽ non eſſe noſtræ
tranſlationis errorẽ teſtem facio miro ingenio, ac ſingulari do
ctrina præditũ iuuenem Paridẽ ceſareũ mãtuanum, qui ut ſem
per fuit omnium bonaꝝ artium ſtudioſiſſimus, ita nunc medi
cinæ totus inſiſtit, ad quã fideliter pcipiendam nõ mõ latinos,
& græcos, ſed etiam hebræos, atq; arabes adhibet præceptores
qui à me eodem paride præſente ſepius reqſiti in his locis præ
ſertĩ, in quibus Auicẽna à Galeno, ac paulo nõ paꝝ diſſẽtire ui
debatur; ut uerba Auicẽnæ ſicuti in eoꝝ iacent lingua mihi in
terpretarẽtur eũdẽ ferè ſenſũ rettulerũt, quẽ ẽt nos in noſtro ha
bemus Auicẽna, unde in eã ueni ſententiã, ut multos, qui non
ſolũ in noſtris, ſed etiam hebræoꝝ, atque arabum libris inueni
untur errores Auicẽnæ ex prima græcoꝝ auctorũ, quoꝝ ſentẽ
tias idẽ Auicenna undequaq; collegit facta in arabicã linguam
conuerſione ſumpſiſſe occaſionẽ. nam & hũc ipſum, de quo
pauloante loquebamur errorẽ nõ aliũ de q̃ ex uerbis Pauli ma
le ĩtellectis traxiſſe originẽ facile põt unuſquiſq; ppendere. Cũ
enĩ Paulus ita ſcribat. Lanæ ueteris circa tædã cõbuſtæ dracmẽ
xii. credidit Auicẽna uel potius ille, qui male Paulũ in arabicũ
ſermonẽ transferẽdo dedit Auicẽnæ errandi occaſionẽ. tædam
quoq;, ſiue carbões ex tæda exuſta derelictos in eandẽ uenire
cõpoſitionẽ, atq; ideo ita notauit. Sumãtur lanæ ueteris aduſtæ
nõ lotæ põdus dracmarum xii. & ſemis carbonis đ cortice pinĩ
tãtũ dẽ errore ſanè ſatis ridiculo, atq; aliq̃do futuro piculoſo, ſi
medicinæ ẽt quæ deuorantur, uel bibũtur poſtq̃ fuerit ſup ignẽ

Arabem in terpretẽ male paulum ĩterpretãdo dediſſe Auicẽnæ curandi occaſionem.

q̄ndoq; paratæ, carbones, q ex eodē igne remāſerit in ſuā quoq; ſocietatem receperint, tale enī quodā fiet in cōpoſitione relata ab Auicēna, ſi ut ipſe docet ad lanā exuſtā æqua portio carbonū ex teda, circa quā fuerit exuſta adiiciatur. Nemo aūt admiretur eā præcipue lanam quæ circa tædā fuerit exuſta a Paulo in ea, quā diximus compoſitione probari, fuit enī quoddam apud ueteres incōburenda lana, quæ nō niſi cōbuſta ad uſum medicinæ ueniebat artificiū, cuius etiā Galenus, ſed multo plenius Dioſcorides meminit, qui inter cæteros lanam cōburendi modos hūc quoq; tradit. Alii diſponētes obeliſcos ſup uas fictile latū os habēs inuicē diſtantes, & ſuper imponentes ſcandulas, & lanas alternatim leuiter ex tædis paruis ſuccēdunt, ubi uero lanæ fuerint cōbuſtæ tollunt, & ſi quid pingue, uel pix ex tædis paruis defluxerit, ſimul tollunt, atq; reponunt, & hoc eſt quod Paulus uult lanam. ſ. ita ut docet Dioſcorides uſtam, nō autem carbones de cortice pini in ea, quā ſcribit ad herpetē ueſicoſum cōpoſitione cōmiſceri. Nūc ad reliqua explananda tranſeamus, in quibus uidetur Auicēna aliquanto maiorē, uel etiam periculoſiorem feciſſe cōfuſionē, mox ad ignē perſicū, de quo præcipue diſputabamus, in quo morbo pluſq̄ in cæteris fuit Auicēna perplexus reuertemur. Scio tamē me nō credenda ſcripturū his præſertim, qui poſt habitis rationibus ſola nomina, ac ſcribētiū auctoritatē ſequūtur qui ſe alicui ita adducunt auctori, ut proprios ſenſus deſtruentes malint alteri q̄ ſuis oculis credere. Nos ſupra cū ex ſenſu ipſo, tum etiā Dioſcoridis auctoritate cui etiā ex parte cōſentit Auicēna probauimus eupatoriū hēre folia canabis, uel pētaphyllo ſimilia, fructū puū q exiccatus ueſt: bo adhereſcit eē deniq; eupatoriū herbā illam, quā nos uulgo agrimoniā noīamus. Auicēna uero idē eupatorium aliud q̄ agrimoniā eē ſignificat, cū ait eupatoriū eē herbam aromaticā habētē folia canabis, & florē ſicuti nenufar. Cōſtat. n. herbā uulgo agrimoniā nūcupatā neq; eē odoratā, neq; hēre florem ſicuti nenufar, imo ita exiguū, ut uel nenufari, uel eius flori collatus nullam ipſius habeat ſimilitudinem. Cui igitur plus īqes, hac ī pte credemus Dioſcoridi ne, an Auicēnæ? Auicēnæ

Modus cōburēdi lanā ſecū dū Dioſcoridem.

iqes cui noſtra ætas dedit medicinæ principatū. At q Galenus unàq; ipſe Auicēna ī hac parte mediciæ, q̄ de medicamētis ſimplicibus agit, primū locū dioſcoridi tribuūt. Sed fac auctoritatē eſſe parē, Vbi tu mihi Auicēnæ patrone herbā inuenies aromaticā foliis canabis. flore nenufaris, quæ ſit ue℞ eupatoriū, ſicuti ego tibi alterā aſſignaui, ita Dioſcoridis. Plinii. Serapionis ſup herba eupatorio deſcriptionibus cógruētē, ut niſi malis uideri cæcus, q̄ fateri Auicēnā in ueris eupatorii notis deſignandis aberraſſe nullo mó negare poſſis herbā, quā nos uulgato nomine Agrimoniā uocamus eſſe ueteribus eupatoriū. Quod ſi forte mihi cóceſſeris id, qđ multi ēt ex medicis iunioribus non diffitētur Auicēnā nó multā habuiſſe ſimpliciū medicamēto℞ noticiā nó aduertes fortaſſis te eadē cóceſſione dimidiā ſciētiæ medicinæ partē Auicēnæ detrahere, quæ tota ut inqt Galenus libro ſecūdo de Criſi ex duabus cóſtat noticiis altera ſubiecti, circa qđ medicus opatur, altera illo℞, qbus ueluti inſtrumētis ī ſuo ope utitur. Cur uero ſi in his, in qbus ueritas ipſa ſeipſam cótēplantibus offert, ubi uigēt ſenſuū iudicia Auicēnā erraſſe cócedis, nó æque ī rebus magis abſtruſis, atq; recóditis labi illū potuiſſe fatearis. Tu tamē crede quod lubet, nos paucis iſta ſcribimus, & ſolis amatoribus ueritatis. Si nó apud malignos, atq; imperitos, ſaltē apud probos, ac doctos gratiā ut ſperamus cóſecuturi, forte ēt apud ægrotos, quos fortuitæ mediciæ piculo liberamus. cū herbam ī foſſatis naſcentē. quæ quid ſit à medicis ignoratur hactenus tamē credita eſt a pluribus eē eupatoriū, ne ſyrupo ex eupatorio, atq; aliis cópoſitionibus adiungatur, modo ſint, q nobis fidē uelint præſtare, prohibemus. Sed & altero multo ſane maiore piculo uel ēt tormēto miſeros mortales liberemus, qđ audio malo ſuo fato ſenſiſſe nónullos, q hac tēpeſtate morbo gallico laborarūt, neq;.n. defuere medici, q puſtulas illas, quæ ī eodem morbo totū aliquádo occupant corpus quibuſdā ferreis inſtrumentis extirpare tentarint nixi (ut arbitror) Auicennæ auctoritate formicæ ambulatiuæ, et corroſiuæ puſtulas embula & pennæ extremitate, ut ſupra quoque notaui.

Totam medicinam cóſtare ex duabus noticiis altera ſubiecti, altera medicamentorum.

Dinus & Frãciſcus de Pedemontium una cũ Auicẽna deceptos

mus euellentis quod ẽt magiſteriũ, ſi diis placet, neq; Dinus in tali curatõe ĩprobauit, & Franciſcus de Pedemõtium, pluréſq; alii Auicẽnam ſequentes ſuis ſcriptis inſeruere, aiũtq; ipſi unã cũ Auicẽna id eẽ cõueniẽs ſcdm galeni opĩonẽ. Sed ubi obſecro unq̃ galẽus puſtulas ex hũore acuto cholerico factas talibus ĩſtrumẽtis iuſſit extirpari? galenus inq̃ q ubiq; medicos crudeliter, atq; ĩpite medicãtes uocat hũanæ naturæ pniciẽ. Quid uero ſcæuius, aut rudius mededi gẽus poſſit excogitari, q̃ morbũ nõ alio magis nõie, q̃ qa exulcerat ĩfeſtãtẽ ẽt uehemẽtius exulcerare Falſo igitur ĩqet aliqs Auicẽna Galenũ allegauit, neq; uere, neq; falſo, ſi tamẽ locũ cõſideremus, ubi allegauit dicere auſim falſo allegaſſe.

Auicẽnam male Galenũ allegare.

Galenus.n. id artificiũ ait eẽ cõueniẽs nõ ad tollẽdã formicã, uel miliarẽ, uel corroſiuã, ſed qddã potius genus uerrucarũ, q̃s græci μυρμηκίας .i. formicas appellãt. Natus ẽ ergo error Auicẽnæ ex nõis ãbiguitate, qa.n. græci puſtulas q̃ſdã ex hũore cholerico genitas ſolã cutẽ occupãtes, atq; ẽt ſerpẽtes ab hac ſerpẽdi natura ἕρπητα uocãt, arabes quoq; ã ſimili proprietate eaſdẽ puſtulas formicã nõiarũt. Sũt uero ẽt q̃dã genera uerucaꝝ, q̃ græci μυρμηκίας nõie ſũpto a formiciſ appellãt, qa ſẽſũ q̃ſi ſint morſus formicaꝝ patiẽtibus ĩferũt, has quoq; uerucas arabes ad græcoꝝ imitatõem formicas nũcuparunt, quo fit, ut uerbũ formica apđ arabes duoꝝ morboꝝ generibus, q̃uis natura differẽtibus accõmodetur. Auicẽna ergo utrãq; formicã tã pro puſtulis cholericis, q̃ ẽt pro uerucis acceptã, atq; utriuſq; morbi curatiõem ĩ uno capite copulauit, licet alter ex hũore tenui, ac cholerico fiat, alter ex craſſo, ac melãcholico, atq; iõ ut genere diſtinguũtur, ita diuerſũ genus curatõis expoſcãt. Puſtulæ ſiqdẽ cholericæ uel ſola totius corpis purgatõe, uel ẽt emplaſtris ſup locũ affectũ ĩpoſitis, nũq̃ ãt manu curãtur, uerucæ uero, ut docet Galenus libro quartodecimo artis curatiuæ, cũ aliis ĩſtrumẽtis, tum ẽt pẽna ita adaptata, ut totã uerucã ſua cauitate cõprehẽdat, atq; adeo firmiter hæreat ꝙ ea de ſubter acta ueruca radicitus euellatur, quẽ ẽt modũ docet Auicẽna libro .iiii. capite de uerucis, quẽ pariter modũ uere loco illo potuit ad Galenũ auctorẽ referre, ſed ubi oportuit Galenũ citare teſtẽ, ibi eius teſtimonium

Digitized by Google

prætermiſit,ubi uero reticere,quoniã non de uerucis,ſed formica potius corroſiua curãda agebatur pperã allegauit.Huc uero tã multa,q̃ dixius de Auicẽna multos ĩ unũ morbos cõfũdẽte oĩa tẽdebãt,ut oſtẽderemus ipſũ ſimili,atq; aliquãto maiore ĩ pruna,atq; igne pſico uſũ fuiſſe cõfuſione,neq; forte ſuſpicetur nos ĩ tã lõgis digreſſionibus ea,quæ nihil ad propoſitũ noſtrum ptinerẽt cõqſiuiſſe.cũ.n.probare itẽderemus morbũ gallicũ nõ eẽ ignẽ pſicũ,oĩs uero de q̃cũq; re ſumitur diſputatio d beat a definitĩoe,ut ait.C.proficiſci,neceſſariũ hũimus ãtea oſtẽdere,ꝙ nõ cõſtaret apud Auicẽnã qd eẽt ignis pſicus,aliquãdo

Auicẽnam de igne perſico modo unum modo aliud ſẽtire.

.n.ipſũ ex ſãguĩe craſſo,& melãcholico iqt generari,ut ẽt antea admonuimus,aliquãdo uero ex cholera pmiſta melãcholiæ,& nũc ignẽ pſicũ idẽ gẽus facit cũ pruna,ut cũ iqt,hæc duo noĩa fortaſſe abſoluta ſũt ſup oẽm puſtulã corroſiuã ueſicãtẽ,adurẽtẽ,faciẽtẽ accidere eſcarã,qualẽ facit accidere cõbuſtio,& cauteriũ,nũc uero diuerſificat,ut cũ iqt prunã eẽ magis melãcholicã, ignẽ uero pſicũ magis cholericũ,quãdoq; trahit ipſũ ad formicã comeſtiuã ut cũ ita ſcribit,& quãdoq; abſoluitur nomẽ ignis pſici de illis,ſup quoꝫ ẽ illic puſtula de genere formicæ comeſtiuæ adurẽs ueſicãs.quãdoq; ad formicã trãſfert miliarẽ,ut cũ ſcribit ĩ hũc modũ.Et quãdoq; ſũt cum formicæ ſpẽbus & miliaris malæ febres uehemẽtis caliditatis pnicioſæ.Quaſi apud ipſum Auicẽnã ignis pſicus,& formica miliaris nõ differãt,neq; multũ referat utrũ ignis pſici uel formicæ miliaris,ſigna manifeſtet & ſane diligentius intuenti formica miliaris & ignis perſicus nihil, aut parũ admodũ differũt apud Auicẽnã,ſũt.n.ĩ utroq; ueſicæ milio ſimiles,ueluti Raſis.Paulus.atq; Galenus libro.xiiii. artis curatiuæ cõſẽtiũt.Quod ſi Auicẽnã ſeqmur nõ mõ forma,ſed ẽt materia eadẽ ĩ ambobꝫ morbis repitur,quoniã tã ignis pſicus q̃ etiã formica miliaris ſecũdũ Auicẽnã fiũt ex cholera pmixta melãcholiæ,niſi forte qs dixerit ad faciẽdã formicã miliarẽ nõ ſolã ſufficere melãcholiã coleræ adiũctã,ſed ĩſup ẽt phlegma reqri. hoc.n.uidetur inuere Auicẽna capite de formica miliari ex uerbis illis.Neceſſe eſt illic eſſe ex melancholia,& phlegmate,quæ

Digitized by Google

admiſcentur choleræ. Sed cum idem Auicēna ſicuti Galenus ex ſolo phlegmate miſto cū cholera eandem formicā miliarē generari liquādo fateatur. cur nō itidē melācholiā abſq; phlegmatis ſocietate iūctā cū cholera poſſe eūdē facere morbū conceſſerit? Multi quoq; medici iuniores opinātur æque ex una, ſicuti ex altera mixtione formicam miliarem procreari. Quare & ignis perſicus, & formica miliaris ī eadem non mō forma, ſed ēt materia ſecūdū Auicēnæ ſnīam cōueniēt. Quāq forte quiſpiā illam aſſignabit diuerſitatem, ꝙ in igne pſico materia cholerica ſit magis aduſta. q̄ ī formica miliari. Cur uero hoc cū ipſa ēt ſua caliditate ueſicas excitet, & ut inquit Auicēna febres faciat uehementis caliditatis atq; iō pniciofas, febris āt & alia accidētia, quæ in formica miliari Auicenna nominat ſunt ignis ſacri, ſeu perſici propria. quem etiam prunam appellat Auicenna ad imitationē Galeni q eūdē morbū & quartodecio artis curatiuæ uolumine. & multis aliis in locis anthracem uocat, quo in loco idem Galenus omnia hæc de anthrace refert. quæ etiam hic ſcribit Auicenna de formica miliari, quod uidelicet febres habet uehementis caliditatis, & ꝙ fit aliquando ex eiſdem cauſis ex quibus fit peſtilentia, & quod aſſimilatur in colore phlegmoni, magis tamen ad atræ declināte. Quare non temere hoc in loco Dinus dubitauit cur cum Auicenna in hoc capite intenderet de pruna, & igne perſico agere, ſigna tamen formicæ miliaris, & nō ignis perſici, ut cuiquam nō abſq; ratione uideretur expreſſerit. Soluit autem uerba Auicennæ in hunc modū exponēdo. Et quandoq; ſunt cū ſpeciebus formicæ miliaris. i. cum pruna, & igne perſico, quæ poſſunt abſolui ſuper ſpecies formicæ miliaris malæ. Hæc uero ſolutio mihi non placet, neq; uidetur ipſi Dino eſſe cōſentiēs, nā cū quatuor ponat Auicēna modos ſup quos abſoluitur nomē prunæ, & ignis pſici, ex quibus quartus eſt magis proprius ſecundū Dini expōſitōem, cur hūc tacuit Auicēna, & aliū minus propriū memorauit? uolēs tamen ea quæ tā ignē pſicū propriæ ſumptū q̄ etiā prunam comitātur oſtēdere. Quare cū Auicēna ſub nomine formicæ miliaris ſcri-

Solutionē Dini non placere.

bat propria accidentia ignis pſici,& prunæ,uel nō differre, prunam,& ignē perſicū a formica exiſtimauit,uel magis cum hoc q̄ cū alio aliquo morbo cōuenire. Idē tamē Auicēna ſuperius capite de apoſtematibus,& puſtulis ignē perſicū non formicæ miliari,ſed potius heriſipilæ in naturæ uicinitate conſociat,ubi ita ſcribit. At uero ex ſanguine groſſo malo fiunt ſpecies exiturarum malarū,nam ſi eius malicia uehemens fiat,& ipſius aduſtio proueniet heriſipila,& eueniet combuſtio & cruſta, & deterior ea eſt ignis perſicus. Hic Auicenna facit ignem perſicū non modo in materia,ſed etiam in forma cum heriſipila communicare,licet ignem perſicum dicat eē deteriorem. Torquēt autem hæc uerba Dinum,atq; Gentilem expoſitores Auicennæ,coguntq; ipſos multa imaginari forte a ueritate aliena. Dinus ſiquidem tale apoſtema factum ex ſanguine groſſo nō ueram eſſe heriſipilam arbitratur,ſed potius phlegmonem,qui aſſimilatur heriſipilæ in accidentibus. quod etiam uidetur ſentire Gentilis,qui nomen heriſipilæ hic ſumi improprie fatetur.

Dinus & Gētilis expoſitores Auicennæ.

Sed cur tale apoſtema factum ex ſanguine groſſo malo aduſto (ut inquit Auicenna) heriſipilæ,quæ fit ex cholera pura ſecundum eundem Auicennam ſimile iudicatur,& non magis anthraci,qui (ut inquit Galenus primo de differentiis febrium & pluribus aliis in locis) fit e ſanguine melancholico ſuper aſſato Idcirco neq; cum Dino,neq; cum Gentile conſentio, quorū alter uult heriſipilam,& ignem perſicum eſſe apoſtemata cholerica,alter ſanguinea quidem,ſed ad naturam choleræ declinantia,cur enim non magis ad melancholiam cum ſanguis, ex quo generantur,ſit melancholicus,qui tādem procedēte aduſtione conuertitur in melancholiam. Mihi quidem heriſipila atq; ignis perſicus hoc in loco ab Auicenna nominati non aliter differentes,niſi quia alter eſt altero deterior, nihil aliud eſſe uidentur q̄ anthrax,de quo Galenus multis,ut dixi locis facit mentionem,atq; ideo non heriſipilæ, uel igni perſico ſimiles diſpoſitiones,ſed uera pruna,uel ignis perſicus potius,quæ eni hic Auicenna in heriſipila,& igne perſico ſcribit,combuſtio-

Opinionē Dini & Gētilis nō placere.

nem ſcilicet & cruſtam eadem tribuit Galenus anthraci, uultq;
ipſũ e ſanguie groſſo aduſto, ſicut ẽt Auicenna hoc in loco he
riſipilam & ignem perſicum procreari. Sed & heriſipilam eun
dem eſſe morbũ aliquãdo apud Arabes, q̃ ſit apud Galenũ an
thrax euidẽtius oſtẽdamus. libro. xiii. cõtinẽtis apđ raſim iſta uer
ba legũtur. Dixit. ſ. Galenus ſecũdo libro artis curatiuæ ad glau
conem, quẽ etiã raſis paulo ante citauerat. Quotiẽs ſanguis ſup
ueniens ad mẽbrum fuerit ſuperabũdans groſſus & calidus ge-
nerabit cicatricẽ ad modũ cocturæ ignis ẽt ſecus ulcus erit apo
ſtema calidũ bulliẽs & uehemẽtis doloris & morbꝰ ille appella
tur heriſipila. Quod ſi ipſe ſanguis fuerit ĩ diſpõne ſui ĩ ſupabũ-
dãtia groſſi bulliẽte, & caliditate, & tamẽ ĩ ſe hũerit eruginẽ ſubti
lẽ ĩfert ampullas ad modũ illaꝝ, quæ accidunt ad cõbuſtiõem
ignis & emanãtibꝰ ipſis ampullis ſub eis appebit illud ulcus ha
bẽs cicatricẽ & appellatur heriſipila ſimiliter. Hæc q̃dẽ oĩa đ he
riſipila uerba ſũpta ſũt e ſecũdo libro artis curatiuæ ad glauco-
nẽ, ubi Galenus duplicẽ modũ, quo anthrax generatur expõit.
Sed & idẽ raſis libro diuiſionũ heriſipilã & ignẽ pſicũ q̃ſi pro
eodẽ morbo uidetur accipe, ita iq̃ẽs, quãdoq; ĩ corpe egrediun
tur bothor, & ĩcipiũt uelociter puenire ad hoc, ut fiãt cruſtæ ni
græ, aut uirides, & fiat illud quod ẽ ĩ circuitu eaꝝ rubrũ, & colo
ris pauonis tũc illud noĩatur heriſipila, & ignis pſicus. Pluribus
tamẽ ĩ locis raſis libro tertiodecĩo cõtinẽtis facit ignẽ ſacꝝ uel
pſicũ nõ ſolũ eẽntia, ſed ẽt accidẽtibus ab heriſip[illegible]a differre. nã
libro. xiii. continẽtis ſcribit in hunc modum, de igne ſacro. Hic
morbus accidit e ſanguine groſſo ebulliẽte, ſed in maiore par-
te incipit cum puſtulis præcedentibꝰ eum, & quãdoq; accidit
ſine puſtulis, uerũ tamẽ oĩo erit cũ eo aliq̃ excitatio ĩ loco, ĩ quo
fieri incepit. & ex pruritu egrediẽtur puſtulæ, & poſt emanatio
nẽ ipſaꝝ efficiũt ulcuſ cũ cicatrice iminẽti ad ſimilitudinẽ cõbu
ſtiõis ignis, & quãdoq; accidit una puſtula, quãdoq; plures puſtu
læ ad modum pãnici, & cũ eis accidit febris uehemẽtior febre
phlegmõiſ et heriſipilæ, alio ãt eiuſdẽ libri loco ſcribit ignẽ ſacꝝ
non ſolũ febre acutiore, ſed etiam colore ab heriſipila differre

Heriſipila apud Arabes eſſe eũdẽ morbum aliquãdo q̃ apud Galenũ anthrax.

Hæc uero oĩa ferè ẽt ſcribuntur a Galeno & libro quarto decio artis curatiuæ, & pluribus aliis ĩ locis de anthrace. ſæpiſſime enĩ ubi Galenus ſcribit anthracẽ raſis ignẽ ſacrũ, uel pſicũ interpretatur, q̃q̃ ut, etiã antea admonuimus, arabes & paſſim medici iuniores, qui arabũ doctrinã ſequuntur, aliud p anthracẽ, aliud p ignem ſacrũ uel pſicum ĩtelligant, atq; ideo ẽt prunã ab anthrace diſtinguant, cũ tamẽ anthrax uerbũ græcum ſignificet latinæ carbonẽ, uel prunã, ut Auicennæ ĩterpres dicere maluit Cur uero Auicẽna, atq; raſis anthracẽ, de quo Galenus loq̃tur nõ mõ prunã, uel ignem perſicũ, ſed ẽt heriſipilã aliquando noĩarint, neſcirem aliã reddere rationẽ, niſi quã ẽt ſuperius multoꝝ, qui ĩ Auicẽnæ libris ĩueniuntur erroꝝ aſſignaui, malas. ſ. græcoꝝ auctoꝝ ĩ linguã arabicã tranſlatiões in q̃bus non mõ herbaꝝ, ſed etiã morboꝝ noĩa plærunq; diuerſa notantur, unde ſicuti eadẽ herba ſæpius apud Auicẽnã ſub uariis noĩbus ſcripta, ita idem morbus diuerſimode nũcupatus repitur. Poſſem multaꝝ herbaꝝ, in quibus hic error accidit apud Auicennã exempla proferre, ſed unũ tantũ uitãdæ prolixitatis gratia hoc ĩ loco cõmemoraſſe ſufficiet. In uolubili herba, de qua ẽt ẽ facta mẽtio ſupius ĩter medicamẽta, quæ in curatiõe formicæ ſcribit Auicẽna. Hæc ſiq̃dẽ herba aliquãdo in littera. C. cuſſos pro ciſſos. i. hedera nominatur. aliquãdo in littera. u. uolubilis maior, &c. tunc quoq; pro hædera ſumitur, oẽs. n. quæ uolubili magnæ ab Auicenna tribuũtur proprietates, ut ꝙ lac eius abradit pilos, & interficit pediculos, & ꝙ folia eius recentia cõueniẽtia ſunt ulceribus magnis, & ꝙ conſolidãt decocta in uino: & ex eis emplaſtrũ factũ ſuppoſitũ aduſtioni ignis & proprie cũ ceroto, & ꝙ diſtillatur ſuccus eius in aurem doloroſam, & confert ulceribus antiquis in ea, & quod iuuet ſpleneticos cum aceto, hæc ĩquam omnia hederæ à Galeno aſſignantur. Quod ſi quis mihi hoc ĩ loco obiiciat nullo mõ poſſe uolubilẽ pro hedera apud Auicennã ĩtelligi, quoniã idẽ Auicẽna inq̃t uolubilẽ magnã ſuo lacte abradere pilos, & pediculos interficere: & aquã eius eſſe ſolutiuam cũ tamẽ hedera nõ habeat lac, neq; ſoluẽdi, ſed adſtringendi potius ut de ea ſcribit Galenus poteſtatẽ, facilis ẽ

Auicẽnã atq; raſim anthracẽ apud Galenũ aliquãdo noĩare ignem pſicũ aliquãdo herſipilam.

Volubilis herba.

ad iſta reſpōſio. Nam ſicuti Auicēna in capite de cuſſos hederæ uires cū alterius herbæ quæ ladanū fert uiribus miſcuit, ut alibi oſtendimus, ita etiā hic hederæ proprietates cū alterius herbæ proprietatibus, quæ uolubilis maior à Meſue, & pluribus aliis nominatur manifeſte cōfudit, quæ quidē uolubilis maior a græcis κισσάμπελος. i. hedera uitealis à Plinio cōuoluolum uulgo cāpāella. quod etiam alias manifeſtauimus nuncupatur. Hæc autem hedera uitealis, ſiue uolubilis maior, ſiue cōuoluolum, uel quocunq; alio nomine libeat appellare lacte plurimo manat, & aluū ciet, Idcirco Auicēna, qui uiſus eſt neſciiſſe uerā hederam ab hedera uiteali diſtinguere ſicuti pro hedera uolubilem, ita lac pro lachryma poſuit, eſt. n. uere hederæ lachryma non autem hederæ uirialis lac, cui tam à Galeno, ꝙ̄ etiam a dioſcoride is datur effectus, ꝙ pilos abradat, & pediculos interficiat. Quare Auicenna mixtiſchiarum herbarū etiam natura diſtantiū poteſtatibus magnā peperit cōfuſionē. & ſicuti in morboꝶ, ita ēt in herbarum tractatione capitulū i capitulo poſuit. Quos maxime errores inde arbitror habuiſſe occaſionē, quia uarii interpretes arabes eaſdem nō modo herbas, ſed etiā morbos uariis noībus nuncuparunt, qui enī dioſcoridem e græca lingua in arabicā trāſtulit hederā græco uocabulo, corrupto tamē cuſſos noīauit, qui aūt Galenū cōuertit, pro hedera leleb ideſt uolubilem poſuit, quoniā hedera uirealis eodē nomine apud arabes appellatur. Idē arbitror in uerbo ant[illegible]rax cōtigiſſe quod in quibuſdam Galeni libris ſicuti quartodecimo artis curatiuæ ignis ſacer, ſeu perſicus apud arabes interpretatur, in q̄buſdā uero, ſicuti forte in ſecundo artis curatiuæ ad Glauconē heriſipila, unde factū eſt, ut tā Auicēna, ꝙ̄ etiam raſis eūdē morbū alīquādo ignē ſacrū, ſeu pſicū, alīquādo heriſipilā noīarint, atq; ita ſibi ipſis quādoq; cōtradixerit, ſicuti raſis qui mō inter ignē ſacrū, atq; heriſipilā ſtatuit differētiā, mō, quæ ſunt ignis pſici proprietates, eaſdem tribuit heriſipilæ. Auicenna uero nō nunꝙ̄ ignē ſacrū, atq; una heriſipilā ſcribit e ſāguine groſſo generari, non nunquam heriſipilam quidem ex cholera pura. ignē

Raſim atq; Auicēnam ſibi ipſis alīquando cōtradicere.

aũt ſacrũ ex cholera p̃mixta melãcholiæ, maiore tamen choleræ portiõe. Quæ quidẽ cõtradictiones expoſitores latinos coege runt noua morboꝝ genera præter illa, quæ nimis multa natura mortalis hoĩbus dedit falſa ſibi imaginatione cõfingere, flegmo nem. ſ. heriſipilæ ſimilẽ quaſi non ſufficeret phlegmon heriſipi latodes, hic. n. alius eſt ab eo, quem gentilis imaginatur, & phle- gmonẽ igni pſico ſimilẽ quaſi ignis pſicus nõ multas hẽat apud Auicẽnã alioꝝ morboꝝ (de quibus antea diximus) ſimilitudi- nes. Huic tamẽ morbo adeo multiplici Auicẽna penẽ ſimpli- cẽ adhibet curationẽ, illã. ſ. quã Galenus, ac Paulus ſcribunt ad anthracẽ, ut mihi non paruã faciat admirationẽ Auicennã non modo à græcis, ſed ẽt à ſeipſo in hoc morbo diſcordẽ, in uno ta men curandi genere eẽ cõcordem.

Romanos auctores de igne ſacro diſſentire.

Sed neq; Romani auctores inter ſe de eodẽ morbo conſentiũt, Plinius. n. queadmodũ, & Seruius in expoſitione carminis uirgiliani. Tpe contractos ar tus ſacer ignis edebat. p ignẽ ſacrũ morbũ ĩtelligit, quẽ græci uo cant ἐρισιπέλατα. Celſus diuerſũ putauit, & cũ ignẽ ſacrũ deſcri bit p minimas puſtulas aliqñ ſerpẽtẽ aliquãdo ſũmã cutẽ exul- cerãtẽ uidetur herpetẽ tã comedentẽ, q̃ etiã miliarẽ, de qbus an- tea diximus ſignificare, licet idẽ Celſus capite antecedente ul cus qd ſerpẽdo penetrãdoq; uſq; ad oſſa corpus uorat ἕρπητα ἐσθιόμενον à græcis nominari aſſeruerit. Sed hoc genus ulceris græci medici peritiores hippochrates. ſ. Galenus ac Paulus ab eodẽ uorandi corpus effectu φαγέδαιναν nominãt ſicuti alteꝝ qd carnẽ nõ attigit ſed cuti tantũ exulcerat ἕρπητα ἐσθιόμενον ſiue comedentem appellant. Viderint ergo qui ſolũ cultum atq; nitorem ſermonis attẽdentes Celſũ faciũt medicinæ deum malint ne Celſo hoĩ romano an hippocrati & reliquis celebris nois græcis auctoribus in græca morboꝝ credere appellatione Tantã uero de pruna, igne ſacro, uel perſico opinionũ diuerſi- tatem non mõ longũ opus foret improbare, ſed ẽt ſuperuacu- um, quãdo & ſine alia cõfutatione ipſæ ſua ſe contrarietate pro ſternunt. Quod ſi ex oĩbus illã quæ uerior eſſe uidetur uelimus capere tũ à Galeno, ac Paulo tũ etiã à raſi tertiodecim o conti-

Digitized by Google

nētis approbatā quæ ignē ſacrū, aut perſicū, ſiue carbonem, uel pruna ita deſcribit una ēt ipſius cām explicādo, cū ſanguis melācholicus feruēs in aliquod mēbrū icubuerit, contigit fieri eos, quos carbones noīamus, qui ſunt ulcera cruſtoſa magna quidē ex parte à puſtula incipiētia q̄lis i igne aduſtis apparet, quādoq; uero ſine ea, ſed ſcalpitur quidē membrū oīno ab initio, deinde nō nunq̄ una puſtula aliquādo plures excitātur, tenues uelu ti milium, quibus diſruptis ſimiliter ulcus cruſtoſū fit ſimile his quæ à cauteriis fiunt, cruſta nō nunq̄ colorē cinericiū præſe ferente, aliquando nigrū cū eo ꝙ baſi ſua firmiter adhæret, ac ueluti clauo fixa uidetur, alia carne circunſtāte ueluti inflāmata, & nigricāte, uel ēt ſplendēte ſicuti aſphaltū, & pix talis.n. eſt quæ uere atra bilis nominatur, ſi inquā ita ignem ſacrū aut perſicū, ſiue carbonē, uel prunā (hæc.n. oīa nomina eundē morbū apud diuerſos auctores ſignificāt) deſignemus ueluti etiā uidetur uoluiſſe Auicenna prunā & ignem pſicum libro quarto deſignare, licet, ut multis aliis in locis, ita & hic barbare, & obſcure loquatur, talem morbum differre ab eo, quem gallicum nominamus, tum ex multis aliis notis, quæ alteri inſunt, alteri deſunt demonſtratur tum etiam ex puſtulis, quæ ſunt ī morbo gallico lōge milio grandiores, ac præterea ex febre acutiſſima, atque aliquādo mortifera, quæ ut ſcribit Galēus quartodecimo artis curatiuæ libro, & libro etiam de tumoribus contra naturam, & raſis pariter tertiodecimo continentis carbonem, ſiue ignem ſacrum neceſſario comitatur, quod etiam ex parte ſentit Auicenna, qui ſub nomine formicæ miliaris ignē perſicum afferre aliquando febres pernicioſas inſinuat, altero aūt libri quarti capite, ubi agit de ulceribus corroſiuis. & putrefactiuis qualia inuit eſſe ſecundū Galeni ſententiam ignem perſicū, & formicā ambulatiuam in huiuſcemodi ulceribus febrē multiplicari, aut inſepabiliter adhærere aſſeuerat, licet Dinus ī eius loci expoſitio nē nolit ſecundū Galeni opinionē ignē pſicū eē ulcus putrefactiuū ſed tātū corroſiuū, atq; ideo plurimū febre uacare neſciens forte Galenū nunq̄ ī ſua līgua de igne pſico, niſi ſub hoc no

Vera deſcriptio ignis ſacri uel perſici.

mine anthrax fuiſſe locutum, in cuius ulceris curatione idem
Galenus libro quartodecimo artis curatiuæ damnat cataplaſ-
mata, quæ uim habent cõcoquendi, et pus mouendi, ne maior
putredo ſuperueniat, ulceri quoq; ignis ſacri, ſeu pſici adiunctã
Raſis eſſe febrem, atq; putredinem teſtatur raſis libro .xiii. cõtinentis
ita ſcribens, ignis ſacer eſt ulcus, in cuius loco accidit ampulla ſi
milis ampullæ factæ ex igne cum cicatrice maligna. ſed ĩ loco at
tinente ei erit apoſtema inflammatum prouocans febrem uio-
lentam ualde. Itẽ raſis ĩ alio eiuſdem libri loco ita ſcribit. Apo-
ſtema calidum accidens e ſanguine calido, & groſſo, quod ap-
pellatur ignis ſacer cum ulcere eius erit putrefactio. Dinus er
go uel iſta nõ uidit, aut differre ignem ſacrum a pſico apud Ra-
ſim, ſeu ignẽ pſicum ab anthrace apud Galenum exiſtimauit.
Quare ut diximus morbus gallicus uel hac potiſſimum nota ab
igne pſico ſeparatur, quoniam, qui gallico morbo tentãtur fe-
brẽ magna ex pte nõ hẽnt, uel ita exiguam, ut uix ſentiãt. Si quæ
uero puſtulæ ĩ hoc morbo appuere ſubnigræ, & cruſtis ſimiles,
quales ĩ igne aduſtis uiſũtur, eas puto potius ex eo fuiſſe genere
puſtularum, quas ſcribit Galenus libro, q de cholera nigra ĩſcribi-
tur ex atra bile citra febrẽ oriri, q hoc ipſo ab anthrace, ſiue a car
bone diſtinguũtur, quoniã hic cũ febre, illæ ſine febre fiũt. Nõ
tamẽ morbũ gallicum ſimplicem morbum, qui cũ eiuſdẽ natu
ræ puſtulis oĩbus eo laborãtibus morbo accidat, atq; iõ uel pu-
ſtulæ melãcholicæ, uel heriſipelas uel herpes, ſiue formica, uel
aliquo uno noĩe ſpãli ĩ cũctis poſſit appellari iudicamus cũ pro
uariis hoĩum, quos morbus iſte male habet compoſituris aliæ
aliis puſtulæ eueniãt, ĩ quibuſdã atram bilẽ, in quibuſdam flauã ĩ
nõnullis pituitã ſalſam præſertim & uarias præterea ſupfluitatũ
miſturas ſuo colore repreſentãtes. Quare ut tota huius morbi
Opinio ſcri natura, nõ ãt una ſola pticula facilius ueniat ĩ noticiã cãs, á qbus
bẽtis đ mor- hũit originẽ Paulo altius repetemus. Sic itaque dicimus. Miliũ
bo gallico hoc, qđ morbũ Gallicũ uulgo uocãt ĩter epidemias hoc ẽ mor
bos populatim uagãtes debere cõnumerari. Hæ uero aut diui
na ira, ut theologi ſentiunt, aut ui aſtrorum, ut aſtrologi opinan-

Digitized by Google

tur,uel ex certa aeris intẽperie quẽadmodũ medici arbitrantur
eueniũt. Nos medicos hac i parte ſequẽtes cãs naturæ proximi
ores aſſignabimus. Illud ſatis cõſtat eo anno,quo morbus galli/
cus cœpit pululare magnã aquaꝝ ꝑ uniuerſam Italiã fuiſſe exu/
berãtiã. Teſtis ẽ Roma,ꝗ priã id malũ ſẽſit,ĩ ꝗ tybris ita ĩtumuit,
ut tota ſit facta nauigabilis.quã rẽ Põpõius noſtri tpis poeta ce
leberrimus elegãti tetraſticho publica colũna ĩpreſſo ꝯſignauit.

Tempore Alexandri ſexti noniſꝙ decembris
Intumuit thybris bis ſenas circiter ulnas.
Inſula quæque domus facta eſt.mediiſque repente
Circunducta uiis æquabat cymba feneſtras.
Deucalioneo uix tantum tempore tellus
Diluuium paſſa eſt,latuit cum tota ſubundis.

Nos uero duobꝯ poſtremis uerſibꝯ additis hexaſtichõ ex tetra
ſticho fecimus,ut nõ mõ eã,ꝗ romanã urbẽ ſed ꝗ preterea ma/
gnã europæ partẽ circa eadẽ tpa oppreſſit aquaꝝ multitudinẽ
cõprẽderemus,nõ aliter.n.ꝗ̃ i romano thybris,i agro ẽt Bono/
nienſi rhenus,in Ferarienſi, & Mantuano Padus,in Venetia.
Atheſis extra ſolitos limites exũdarũt. Tãtis deniꝙ ĩbribus an/
nus ille ubiꝙ maduit,ut terris exĩde humẽtibus,atꝙ ſtagnãtibꝯ
minus mirãdũ ſit æſtiuũ aerẽ ad illã ueniſſe ĩtẽperiẽ calidã.ſ.& hu
midã,quã medici,atꝙ philoſophi oĩum putredinũ matrẽ eẽ cõ
fitẽtur. Similẽ uel ẽt peiorẽ aliquãdo fuiſſe ea.ſ.tẽpeſtate,ꝗ̃ Go/
thi Italiã bellis ĩfeſtabãt ex ꝗ̃ igẽs orta ẽ peſtilẽtia Bl◌ndus Forli
uiẽſis hiſtoriaꝝ ſcriptor diligẽtiſſimus priæ Decadis uolumine
octauo memoriæ prodit his uerbis. Imbribus nãꝙ multos dies
cõt nuãtibus diluuiũ fore appuit. Tybris tũc mẽſe octobri pro
pe exacto adeo aqs ĩtumuit,ut Romæ mœnia alicubi ſupauerit
unde regiones urbis fluuio proxiæ maxĩa acceperũt icõmoda.

Blũdus forliuienſis hiſtoricus.

Per Italiã uero ubiꝙ latuerũt cãpi,& ex mõtibus.collibꝯ ue oĩs
mota aratro gleba i cœnũ liqfacta ſimul cũ aqs i ima ẽ ꝺlapſa,ut
flumĩbus poſtmodũ ĩtra ripas coactis cãpi aqua deſtituti limo
nihilominus mãſerit obtecti,& ſata.ꝗ tũc primas iecerãt radiceſ
putrefacta ſint,nec eo auctũno obtinẽte oĩa lutho aliud ſemen

terræ potuerit mādari, unde fames maxīa breui ē ſecuta. Sed nō ſolū famē ea attulit aq̄ꝝ iundatio, ueꝝ ēt aera ſicuti & terrā corrūpēs peſtilētiā oriri fecit adeo igētē, ut maximā populoꝝ partē ubiq; p Italiā abſūpſerit. Qua tactus labe Pelagius pōtifex Romæ obiit. Hæc blūdus. Sed nō lōgo poſt tēpoꝝ iteruallo Bonifacio.iiii, Romæ pōtificatū gerēte (ut ſcribit Platia) i libro d̄ uitis pōtificū.ſ.fame.peſte.& iundatōe, quoq; ē laboratū adeo ferē ſēp iundatōis comes ē fames ac peſtilētia, ut nō temere priſci crediderit imodicas fluuioꝝ excreſcētias nō ſolū ad præſens iferre dāna ſed alia iſup mala futura portēdere. nā & his adhuc uigētibus malis Bōifacius ē ſublatus e uita & q̄dā eoꝝ reliq̄æ uſque ad deus dedit. q ſucceſſit i pōtificatu tempa ptigerūt terremotus.ſ. quos (ut Ariſtoteles docet i libro q metheora iſcribitur) multitudines ībriū nō minus q̄ ſiccitates ſolēt generare & q̄dā præterea ſcabies. q (ut ſcribit idē Platia) ita tēdebat ad elephātiā, ut deformitate cognoſci hoīes nō poſſēt. Nō ne magnā hoꝝ maloꝝ ptēimo uero oīa i uariis Italiæ locis noſtra hac tēpeſtate pſenſimus: aquaꝝ diluuia (ut diximus) ānonæ ubiq; charitatē. i q̄buſdā ciuitatibꝫ peſtilētiā. ac præterea terremotus quoꝝ nullā aliā cām niſi nimiā aquaꝝ exuberātiā poſſumus aſſignare cū hi maximi illis cōtigerit ciuitatibꝫ quæ ſub cœlo ſūt hūidiore ueluti Ferrariæ & q̄buſdā oppidis circūſtātibus q nūq̄ adeo tremuerūt ſicuti eo āno, quo aquaꝝ iūdatōes iceperūt. Scabies uero ſi ſcabies ē appellāda p uniuerſā appuit Italiā & adhuc pſtat adeo fæda ut pleriq; medici q̄dā decepti ſimilitudīe elephātiaſim eē putauerit, ſūnt.n. puſtulæ ptes primū obſcœnas deīde reliqū corpus atq; ipſā præcipue faciē (ut ab initio opiſ diximuſ) occupātes, quarū primi ortus cām, ſi ſufficiēter expoſuerimus magnam morbi Gallici naturæ ptē explanaſſe uidebimur. Sed ut hoc cōmodius, & maiore ēt cū fide faciamus, duos medicoꝝ pricipes Hippocratē.ſ. atq; Galenū i mediū adducamus. Hippocrateſ tertia pticula aphoriſmoꝝ illo Aphoriſmo, quo morbos æſtiuos cōnūerat ita pronūciauit. Aeſtate uero. q̄dā hoꝝ & febres cōtiuæ & ardētes, & tertianæ plurimæ, & uomitus, & alui profluuia, &

Hippocrates Galenus

oculoꝝ,atq; auriũ dolores,& oris exulcerationes,& pudẽdoꝝ putredies,atq; ſudamia, Galenus uero partẽ illã aphoriſmi,q̃ ad noſtꝝ propoſitũ attinet ĩ hũc modũ exponit. Liquet ãt ꝙ oris ulcera fiũt ex hũore bilioſo. Pudẽdoꝝ uero putredies nõ ſimpliciter accidũt,ſed qñ magis hũida æſtas,uel ſine flatibꝫ,uel auſtro flãte cõtigerit. Vbi.n.plurimũ a naturæ mõ ad hũiditatẽ,& flatuũ carẽtiã receſſerit,nõ mõ pudẽdoꝝ,ſed cuiuſlibet ptis alterius putredies facit,q̃lis fuit ille tpis ſtatus,q & in tertio epidemiaꝝ libro,& in ſcđo circa initia deſcribitur. Exiguæ uero aeris euerſiones iõ attigũt pudẽda,quoniã hæc pp caliditatẽ,atq; humiditatẽ ſuapte natura ex q̃libet occaſiõe ſunt apta,putreſcere, adeo,ut qñ ẽt ſuã æſtas ſeruauerit tẽpaturã q multis ĩfeſtãtur ſupfluitatibus,cũ hæ aliquã ob cãm ad pudẽda defluxerĩt ipſoꝝ putredinẽ patiãtur. Sudamia uero ſũt ex genere puſtulaꝝ,q̃ ueniũt ĩſupficie,& cutẽ ulceꝝ ĩſtar exaſperãt. Fiũt ãt ut ẽt ipſũ ĩdicat nomẽ ex multis ſudoribus,qñ hi uel bilioſiores,uel oĩno mordaciores extiterĩt,mordẽt.n.cuti,& prurigioſã reddunt,atq; in modũ ulceꝝ aſperã. Iã ex iſtis Galeni uerbis Hippocratis ſenſũ ĩterpretãtis unicuiq; patere arbitror cãm eius effectus,de quo hoĩes plurimũ ſũt admirati. Si.n.puſtulæ,q̃s morbũ gallicũ nomĩamus nihil aliud ſunt niſi q̃dã ſupfluitatũ ſua multitudĩe corpora hũana ĩfeſtãtiũ germĩa,eas partes,q̃ ſũt magis putredini obnoxiæ(ſũt ãt hæ præcipue obſcœnæ pp eaꝝ(ut ĩqt Galenus) caliditatẽ atq; hũiditatẽ)priores ſẽtire putredinẽ,deĩde illas,q̃ nõ æque ſũt ſuapte natura ad patiẽdum aptæ nõ mõ ſit ueriſimile, ſed propemodũ neceſſariũ. Cã ẽt ĩ prõptu ẽ cur eædẽ puſtulæ non pudenda tantum,ſed etiam reliquum corpus infecerint, nimia,ſ.æſtiui aeris ĩ hũiditate ĩtẽperies,q̃ (ut ĩqt Galenus ĩ expoſitõe aphoriſmi nup allegati) nõ mõ in pudẽdis,ſed ĩ q̃libet alia corpis pte putredies facit,q̃lẽ ẽt aeris ad nimiam caliditatẽ,atq; hũiditatẽ euerſionẽ,& ſecũdo,& tertio piter libro epidemiaꝝ fuiſſe ab Hippocrate tactã. Galenus ẽt ĩ nup dicta expõne teſtatur. Cum uero hãc,quæ noſtro tẽpore cõtingit intẽperiẽ illi, de qua ſcripſit Hippocrates ferẽ ſimilẽ fuiſſe arbitremur,an etiam

Cur morbꝫ gallicuſ a pudẽdis ĩcipiat

Digitized by Google

mala ſimilia genuerit uideamus. Hoc aũt liquido uideri nó po
teſt niſi, quæ de ſuæ ætatis intẽperie græce ſcripſit Hippocrates
latine proferantur, cũ ut multis aliis Hippocratis libris ita præci
pue eiuſdẽ auctoris epidemiis fideliter trãſlatis careamus. Hæc
ſunt ſecũdo libro epidemiaꝝ Hippocratis uerba. Carbones in
cranone æſtiui, pluebat in æſtibus aqua exuberãte cótinue. fie-
bant aũt magis auſtro flãte, & ſuberãt quidẽ in cute humores q-
dem liquidiores, qui intercepti incaleſcebãt. & pruritũ faciebãt
deĩde ueſicæ ueluti in igne aduſtis excitabantur, ac ſub cuti exu
rĩ uidebantur. Sed hæc quidẽ aeris intẽperies uno tantũ tẽpore
æſtate. ſ. cótigit, quæ uero in tertio libro epidemiaꝝ ab eodem
Hippocrate ſcribitur, totũ annũ ſicuti hæc noſtra ferẽ ſupflua
humiditate maculauit. Audiamus igitur Hippocratẽ ita de hac
anni totius infectione loquentem. Annus inquit erat auſtralis
abũdãs pluuiis, Deinde nó multo poſt. Cum autẽ totus annus
auſtralis, & humidus, & mollis factus eſſet mox quæ ex eadem
totius anni intẽperatura ob ſupfluitatũ putredinẽ hominibus
mala euenere cónumerat, atq; inter cætera heriſipelata. oris ul-
cera. gutturis paſſióes. pudẽdoꝝ puſtulas. carbũculos. oculoꝝ
iſlãmatióes. uẽtris ꝑturbatióes. Deinde quales eſſent fluxiones
enarrãs. ita ſcribit. Erat aũt fluxio cóſiſtẽs nó puri ſimilis, ſed qui
dam alius putredinis modus. poſtremo inferius uolẽs oſtedere
omnimode putredinis mala ita inquit. Pluribus erãt ora affecta
ulceribus, quę ἄφθαι uocãtur. Fluxiones exulcerãtes. Plurimæ
exulceratióes circa pudenda tubercula intrinſecus & extrinſe
cus quæ multoꝝ intuitus corrũpebant, quales ſunt quæ ficus
appellantur. Oriebantur & in aliis ulceribus pluria, & in pudẽ
dis carbunculi multi æſtiuo tempore, & alia, quæ putredo uo-
cantur, magna enthymata, herpetes plurimis magni. Quis non
ſimilem noſtri temporis epidemiam ex uerbis hippocratis re-
cognoſcat quot enim fuerint, qui & oris ulcera & herpetes la-
bra aliquando exedentes, & nigras puſtulas carbunculis ſimi-
les pruritum nonnunquam intolerabilem ingerẽtes, & multa
alia tubercula, quandoq; etiam oculos infeſtantia pertulere nó

expedit cõmemorare, quando hæc inſigniora fuerunt, quam ut egeant enarratione. Vt igitur tandem morbi gallici naturã ſũmatim cõprendamus. Hic nõ unus ſpecie, ſed tãtũ genere exiſtit, poſſumuſq; ipſum hoc pacto deſcribere. Morbus gallicus eſt puſtulæ ex uaria humorꝝ corruptiõe generatæ pp nimiã aeris in calore, atq; humiditate præſertim in tẽperiẽ, pudenda primum, deĩde reliquũ corpus cũ magno plerunq; dolore occupãtes. Cur pudenda primũ, deĩde reliquũ corpus obſederint, cãm antea ex Galeni expoſitione aſſignauimus. Sed neq; difficile eſt cur idẽ morbus ſæuũ qbuſdam dolorem intulerit, reddere rationẽ, cũ præſertim id prius fuerit obſeruatum illos maiorem ſenſiſſe cruciatũ, quibus uel nullæ, uel paucæ admodũ puſtulæ in cute exteriore apparuerũt. Humor.n. noxius, quem natura ĩbecillior tẽtauit qdẽ, nõ tamẽ potuit ad exteriora propellere tãdẽ in articulorꝝ neruos incubuit, ibiq; ingẽtẽ dolorem excitauit. duobus ẽt inter cæteros modis ut inqt Galenus ĩ expoſitiõe aphoriſmi tertiæ pticulæ qui ita incipit. Vere.n. atræ bilis ægritudines, atq; furores, & morbi comitiales, ſolet ſe natura oppreſſa releuare, uel.ſ. materiã inutilẽ a mẽbris ĩtimis ac principalibus ad extimã cutim emittẽdo, uel ad ptes ignobiliores, quales ſũt glãdulosæ, & articulorꝝ cõpagines detrudẽdo, ſũt.n. hæ præ cæteris ad ſuſcipiẽdas apte ſupfluitates, ut cõſtat ex Galeni expoſitõe ĩ aphoriſmũ quartæ pticulæ ita dicẽtẽ, Quicũq; in febribus laſſitudinẽ habẽt iis ad articulos atq; maxillas abſceſſus fiũt. Primũ ĩnuit Hippocrates modũ cũ in altero aphoriſmo lichenas lepras & puſtulas ulceroſas inter morbos uernales, quorum nõ nulli iuxta eũ dẽ Hippocratẽ æſtati cõmunicãtur enumerat, ſecũdũ uero cũ phymata quæ ſũt tubercula proprie ĩ partibus glãdulosis ut Paulus atq; Galenus ſẽtiũt oriẽtia, ac præterea articulorꝝ dolores adiũgit. Quare ĩ morbo Gallico una, eadẽq; materia & puſtulas facere, & dolorẽ in articulis creditur excitare, ac qtũ ad hoc attinet nõ duo morbi, ſed unus tãtũ cuius dolor eſt ſymptoma reputatur. Illi.n. ipſi q nullas habẽt puſtulas in ſuperficie exteriore, ſimiles tamẽ abſceſſus hẽre ĩtriſecus poſſunt

Deſcriptio morbi gallici.

cũ maiore aliquãdo (ut diximus cruciatu) Immo nõ nulli medici in qbuſdã mortuis quos morbus gallicus uiuẽtes ĩfeſtarat eius morbi explorãdi gratia diſſectis ita eẽ deprehẽderũt, cui qdẽ rei præter ſenſũ ẽt ratio adſtipulatur. quoniã (ut ĩquit Galenus) in libro, qui de cholera nigra inſcribitur haud quaq̃ credẽdũ eſt partes interiores eſſe adamantinas, ut nó eiſdẽ, quibus uidemus exteriores affici noxis ſubiciantur. Hæc habui quæ de morbi gallici natura, cãis ue cũ morbi ipſius, tũ caſuũ eĩdẽ morbo aſſidentiũ ſcriberẽ. Quod ſi quis forte a me expectabat, ut morbũ gallicũ uno aliquo noĩe apud antiquos uſitato tanq̃ ſimplicẽ ſpeciẽ deſignarẽ nó potuiſſe me aliter, q̃ ipſius morbi natura multiplex exigebat explanare, tãdem ĩtelliget ſi animaduerterit Hippocratem tãtũ ĩ doctrĩa uiꝝ ſimilem epidemiã ex ſimili cã ſuo tempore factã per uaria ulceꝝ, atq; tumoꝝ genera deſcripſiſſe. Quod ſi quis plus ſe Hippocrate ſapere arbitratur, is morbum gallicũ tẽtet melius definire. Nos quæ de eodẽ morbo ſentiebamus pro noſtri ĩgenii ĩbecillitate præſenti operi ĩ mediũ cótulimus. Si qs uero ẽt illud a me poſtrẽo exigebat, ut qbus nã eidem morbo remediis ſuccurratur, edocerẽ, q ut multiplex eſt, ita multiplicẽ curationẽ deſiderat, id me nõ ſine multa operis prolixitate facere potuiſſe qſq; peritus iudicabit, cũ in ſingula puſtulaꝝ genera ſingula medicamẽta ſcribenda fuerit, qbus tamen plena ſũt oĩum ferẽ uolumĩa medicoꝝ. Quare eadẽ hoc ĩ loco repetere nó mó lógus, ſed etiam ſuperuacuus forte labor

Curatio morbi gallici ſũmatim & breuiter tradita.

fuiſſet. Illud tamen ĩ uniuerſum uolo admonere cauendũ eſſe a medicis, ne more mali ſutoris eodem calceo pedes oẽs ĩduere laborãtis, ipſi quoq; morbum gallicũ eadem ĩ oĩbus medicina ſanare ſtudeãt, ne ue etiã, quod plurimi faciunt deceptores, paꝝ puro corpori unctiões ex reprimentibꝰ ſuperinducãt. Hacenĩ ut cutem aliquãdo liberãt, atq; in præſentia leuãt, ita morbũ uertunt ad ĩteriora. & faciunt priore periculoſiorem. Quare ut etiã aliqua ex parte curãdi uiã a crónem attingã, nihil adeo expedire in hoc morbo puto, q̃ plenis uenis multum ſanguinis mittere, ſicuti ubi flaue bilis in corpore redundauerit, hunc præci-

Digitized by Google

ꝑe humorẽ cõueniẽti pharmaco euacuare. Vbi atra inualue-
rit, hãc quoq; idonea educere medicina, ita & ſalſam pituitã, &
quaſcũq; alias totius corporis ſuꝑfluitates propriis medicamen
tis expurgare. Et quoniã ut ſentit Galenus, atq; etiã Auicenna.
Raro hũores ſimplices puſtulas ſimplices faciunt. ad morbos
cõpoſitos cõpoſita etiã medicamẽta ſint adhibẽda, quæ cura-
tionis ratio nõ mõ in his, quæ ĩtra ſumũtur, ſed & ĩ illis, quæ ex-
trinſecus ĩponũtur. eſt (ut arbitror) obſeruãda, quoniã ſicuti nõ
eædẽ oĩbꝫ purgatiões, ita neq; unctiones proſunt, q̃tũ uero ad
uictus attinet modũ in eo ſeruãdo duoꝝ præcipue aphoriſmo
rũ, q ſecũda ꝑticula ſcribũtur ab Hippocrate debemus memi-
niſſe, quoꝝ alter corrupta corpora quãto magis nutriũtur, tãto
plus lædi pronũtiat. alter uero & hoc ipſum ĩſinuat, & præterea
corrupta ab ĩtegris dignoſcere docet, ubi. n. fauces ægrotãt, aut
tubercula naſcuntur in corpore cõſiderãda eſſe excremẽta pro
ponit, ſi. n. bilioſa fuerint ĩdicio ſũt corpus male ſe hẽre, . ſi ſanis
ſimilia poſſe corpus ſine ꝑiculo ali. Qualia ẽt debeãt eſſe q̃cũq;
offerũtur alimẽta ex iis, quæ ſupra diximus conſtare arbitramur.
talia, ſ. quæ humores minime malos, aut ad putreſcẽdũ paratos
ſint apta generare, quæ deniq; cauſis morbũ faciẽtibus cõtrãriã
oĩno habeãt naturã, Hæc ſũt, quæ de morbi gallici curatõe ſum
matim, breuiterq; pertrãſeo forte altero uolumine latius execu
turus, ſi hãc primã noſtrã cõtẽplationẽ gratã fuiſſe legentibus in
tellexero. Tãtũ tamẽ abeſt, ut quæ uel ad alioꝝ opinionũ cõfu
tationẽ, uel ad propriæ opinionis ſcripſi corroborationẽ loco
ſentẽtiaꝝ hẽri uelim, ut ultro oĩs medicæ artis profeſſores hor-
ter, ac rogẽ me in meis ſcriptis diligẽter examinẽt, corrigãt, atq;
redarguãt, paratum quæ me male fuiſſe opinatũ demonſtraue-
rint, ut philoſophum decet, retractare.

Venetiis, In domo Aldi Manutii. Men-
ſe Iunio. M. iii. D.

Digitized by Google